

BEAVERBUSH

Digitized by

Paul Meyers

John Schoenberg

B E A T R I J S

Romantische bewerking voor het toneel
door

Jan Vuysters en Joh. Spoorenberg.

Uitgave: Toneelboekerij "Oud Brabant"

Udenhoutseweg 12, Oisterwijk N.B.

P E R S O N E N :

Zuster Beatris
 Zuster Abdis
 Een oude Zuster
 Een postulante
 Ridder Reynout
 Vrouwe Ode
 Ridder Egenhart
 Ridder Boudewijn
 Vrouwe Isabella
 Ridder Hendrik
 Vrouw Machteld
 Vader Abt
 Neele
 Korneel
 De duivel
 De Mar
 Sten van een Engel
 De Verhaler
 Minstreel
 Hofmeester
 Man der wet
 Zusters
 Boeren
 Vrouwen en
 Kinderen

Het stuk speelt in de XIIIde eeuw

R E Q U I S I T E N .

1e Bedrijf

Kloosterplein
 Mariabeeld
 Bloemen
 Kaarsen
 Klokketouw met klok
 IJzeren hek
 Gordijn
 Altaar
 Kandelaaars (Zes)
 Oud boek voor verhalen
 Orgel
 Bak met 10 kaarsen
 Kaars-aansteker

Beatrijs

Nonnencostuum
 Damescostuum
 Sleutelbos
 Volksvrouw met korf
 Kreupele bedelaar met eep
 Blokken voor paardensetraffel
 Klok die 2 uur slaat (Baizen)
 Schijnwerper met rood
 Schijnwerper met wit
 Bij opgaan van doek zeer gedempt licht
 Twee kaarsen branden bij Mariabeeld
 Onder het spel zakt het licht tot avond, rode gloed
 van rechts.....Monnenkoor zingt het Angelus
 Op 't einde branden nog twee kaarsen

2e Bedrijf

Ridderzaal, waarin balustrade op achtergrond
 Op klein verhoog tabouretten
 Vol licht
 Bokalen (1 grote bokaal)
 Wijnkannen
 Bloemen voor dames
 Minstreel: Gitaar
 Mar: vlindernetje
 Egenhart: zweep.

3e Bedrijf

Bos-decor
 Bruggetje met rustieke leuning
 Klein boomkapelletje
 Klein brandend lampje
 Achter: Donder en bliksem
 Windmachine.

E E R S T E B E D R I J F

4e Bedrijf.

Eenvoudige herberg.
 Tafel met enkele stoelen
 Crucifix aan de wand
 Raan achter en linkerwand
 Kan met melk en beker
 Bierkan op tafeltje, rechts, met enkele glazen
 Op tafeltje rechts, twee kandelaars met kaarsen
 Schijfwerper met gebundeld licht.

5e Bedrijf

Toneel als eerste bedrijf
 Veel bloemen en kaarslicht voor 't beeld.
 Beginnen in duister; later breekt licht door (Vol.)
 Kloek slaat 5 uur. Nonnenkoor zingt: Ave Maria.
 De profundi
 Assumpta est.

Het eerste bedrijf speelt op het binnenplein van het klooster

Het tweede bedrijf in het kasteel van Ridder Egenhart

Het derde bedrijf in een bos

Het vierde bedrijf in een volkslogement bij het klooster

Het vijfde bedrijf speelt weer op het binnenplein van het Klooster Mariëngaarde

Tussen het eerste en laatste bedrijf is een tijdsverloop van veertien jaren.

Toneel:

Het binnenplein van het klooster "Mariëngaarde". Een gevel van natuursteen --op het middenachterplan een vrij grote boog, die afgesloten kan worden met een zwaar gordijn over dik koperen roe. Stijl: Romaans of Gothiek. Twee kleine bogen links van de grote, waarin poortje met kijkkruisje. De middengang heeft nog, voor het zware gordijn, een open ijzeren hek, dat gesloten kan worden. Boven middenzonnwijzer. Als het hek en de gordijnen open staan ziet men in de diepte het altaar van de kapel met kruis en kaarsen. Nabij het hek hangt het klokkezeel. Rechts ziet men, in een nis, het met groen en bloemen versierde Madonna-beeld. Kaarsenreeksen voor het beeld -- een bak met kaarsen er naast. Een wilde roselaar breekt het grauw der muren. Wat groenen klein struikgewas links en rechts.

Als het gordijn opgeat is het toneel matig verlicht om, onder het lezen van de Verhaler, tot vol licht op te gaan. Zoort ruist vanuit de geopende kapel 't orgelospel, dat eerst eindigt, zodra de gordijnen sluiten. (Zie tekst).

Als de Verhaler het woord genomen heeft, komt Beatrijs in de kapel. Daarna siert zij met wat bloemen het altaar op taar aan. Daarna siert zij met wat bloemen het altaar op. Voor het Moedergodsbeeld op het plein branden ook enkele kaarsen. Tervál de Verhaler leest: "Komen verscheidene personen een groepje vormen op het binnenplein, bijv. enkele vrouwen met korven aan de arm groeperen zich rond het beeld; 'n kreupelle staat wat verder af; 'n boer met gereedschap staat er bij; men óntsteekt enkele kaarsen; 'n paar kinderen vullen verdere ruimten. Bovendien laat men enkelen over het toneel trekken, die even een kruisje slaan bij het passeren van het beeld. Als de Verhaler bijna is uitgesproken, luidt Beatrijs het klokje; sluit de gordijnen en het hek en hoort men zeer zacht hoe de zusters, die onder het klokgeluid de kapel zijn binnengegaan, het Angelus zingen. Als dit bijna uit is, beginnen Reynout en Oda pas hun gesprek. Reynout en Oda zijn ook, onder het lezen van de Verhaler, opgekomen en liggen geknield voor het beeld. De Verhaler heeft zich, geknield in grijsa toga, opgesteld links van het toneel op het voorplan. Hij komt met een oud boek onder de arm op en gaat voorlezen. Daarna verdwijnt hij zeer onopvallend. Het licht is intussen tot vol geworden ook in de kapel, terwijl men vooral niet vergeten moet, dat gedurende dit bedrijf de avond valt. Na het vertrek van het volk dooft Beatrijs de kaarsen, alleen een klein lampje blijft bij het beeld branden.

De Verhaler:

Weest welkom, allen, die gekomen zijt.
 Schikt U in een wijden kring en luistert...
 Ik ga U uit dit oude boek, een schone sproke lezen, de
 sprook van zuster Beatrijs, zoals Broeder Ghysbrecht die
 eens verhaalde:
 't Is niet om winstbejag, dat ik deze sproke schreef...
 't Ware een al te luttele prijs voor het pijnigen van mijn
 geest. Alleen ter wille van Haar, die Moeder werd en Maegd
 toch bleef, schreef ik dit schoon mirakel... 't Was immers
 tot meerdere eer en glorie der Zoete Lieve Vrouw, dat God
 dit groot mirakel deed...
 Daar leefde in het vrouwenklooster Mariëngaarde een non,
 haar naam was Beatrij s... schoon was haar gestalte en
 uiterlijk... het betaamt mij niet, hier verder over uit te
 weiden...
 Geen baren medezusters evenaarde in hoofse en fijne manieren
 deze, de kosteres der kloosterkerk... nooit traag... steeds
 vlug en ijverig in de weer, vervulde ze ongewekt van zin, de
 taak haar opgedragen... Voor alle anderen uit het bed,
 greep hare hand, bij d'eerste tik van 't klokje der behoer-
 zaamheid, het klokketouw en luide zij de kloosterschaar bij-
 een voor het zingen der getijden... Zij maakte het koperen
 hekken los en sloot het s avonds weer... Zij zorgde nauw-
 gezet voor het licht der Godslamp, de kaarsen en het orna-
 ment, ook voor de schatten van de sacristie... Wat echter
 hare meeste zorgen had, dat was het beeld der Moedermaagd
 daar buiten in de nis... Ze rekende het tot haar voornaam-
 ste plicht, dat verse bloemen en het licht van nieuw ont-
 stoken kaarsen, Maria's noelzaam werk; het al tijd weer op-
 nieuw aanhoren van de noden harer kinderen... verzoeten en
 verlichten zouden... Ze leefde en werkte Beatrijs... Zij
 was de zon van Mariëngaarde, de lieveling van allen, geluk-
 kig in haar staat. Ze dachten hare medezusters... maar de
 boze, die jaloers op het geluk der mensen, overal ter we-
 reld zijn strikken spant, bekoorde Beatrijs met zinnelijk ver-
 langen... Er leefde op een nabij kasteel een ridder, die
 zij, vanaf haar prille jeugd zeer teder had bemind. Hoe zij
 ook bad of boete deed, de gedachte aan hen kon zij onmogelijk
 verzetten; de Satan hield niet op het beeld van deze jonge
 ridder in haar herinnering steeds levendig te houden... Op
 zekeren avond, het was in 't lentetij, de Mei kwan aangetre-
 den, keerden boer en landman, na de dagtaak, moe van 't
 veld en spoedden zich huiswaarts, na een kort maar innig
 wees.ge-groetje aan de Zoete Lieve Moeder. De nevelen

deinden laag op beemd en veld en in de lucht hing zwaar
 de geur van kruid en bloemen... Een enkele late vogel
 sneed d'azuren lucht met stillen vleugelslag... en over
 alles henen lag de zachte gloed en verve van de ondergaan-
 de zon....
 Reynout: (Mog steeds geknield, met zacht gebaar en stem, tot
 zijn verloofde:) Liefste, zou het niet mogelijk zijn, dat ik
 de beschuldiging in de kapel even zou kunnen zien?
 Oda: Ik denk het wel, ik zal het de zuster vragen. (Ze
 staan op en gaan naar de kapel.) Zuster....
 Beatrijs: (Terwijl zij de gordijnen voor het hek schuift.) Goede
 avond Oda!
 Oda: Dag zuster Beatrijs.... (Verloofde voorstellend) Mijn
 verloofde Reynout.
 Reynout: (Buigend)
 Beatrijs: Aangenaam Heer, blij U te zien, en... komt U de
 Zoets Moeder welterusten zeggen?
 Oda: Ja, en U meteen.... Wat een heerlijke avond, hé....
 Beatrijs: Ja, de lente is een wonderlijk jaargefide.
 Reynout: De Mei zet inderdaad wel heerlijk in....
 Beatrijs: Voor U beiden, meen ik, hegl bijzonder, tenminste
 als het waar is, wat ik vernam, dat ge deze maand in het
 huwelijk gaat treden.
 Oda: Als 't God belieft, ja, vandaag juist over veertien
 dagen.
 Beatrijs: Dan wens ik U beiden van harte geluk... Gij waart
 steeds vroom en Goed en ik geloof, na God hebt gij elkan-
 der het meeste lief.
 Reynout: Ik dacht, dat men in het klooster niet veel begrip
 van liefde had, zuster Beatrijs.
 Beatrijs: (Buigt het hoofd, als wordt ze betrap op haar ge-
 heime gedachten.)
 Oda: Let niet op zijn grappen, zuster. Mijn verloofde is
 schilder en zou graag de nieuwe beschuldiging in de kapel
 eens willen zien
 Beatrijs: (Hakken openend) Gerust, heer schilder, ga Uv gang.
 (Schuift het gordijn een weinig.)

Reynout: Dank U vriendelijk zuster....(Reynout gaat in de kerk)

Beatrijs: Zo, Oda, en waar gaat gij wonen na Uw huwelijk?

Oda: Op de heerlijkheid van St. Oda's Rode, een oud, maar lief romantisch slot in het midden van het mooie Brabant.

Beatrijs: St. Oda's Rode?...Hé, daar ben ik vroeger vaak geweest ter bedevaart naar het graf van Uw heilige patrones... maar...is het daar niet vreselijk stil en eenzaam?...

Oda: Wij hebben toch elkaar!...

Beatrijs: 't Is zo.

Oda: Och, Beatrijs, ik voel me zo gelukkig...Zo lang, gij weet 't, heb ik moeten wachten, steeds nieuwe moselij kheden en nu, opeens als bij toverslag....

Beatrijs: (Wijzend op Maria's beeld.) Héar werk!....

Oda: Opeens list het paradijs nu voor ons open, één stap nog, en we gaan de heerlijkheid van 't huwelijk binnen!

Beatrijs: De heerlijkheid van 't huwelijk?...U schildert het heel schoon!....Is het alles wel zo mooi?...

Oda: Ik weet geen beter woord...Alles wat ge aan mannen-adel dromen kunt, verenigt mijn lieve bruidgom in zich. En zou ik dan nog met hem vreezen voor eenzaamheid?...Al tijd samen zijnnmet hem, bij dag en bij nacht, in liefde en schoonheidsdromen...niet enkel meer door woorden, maar metterdaad de dagen telkens weer opnieuw tot een feestdag makend...O Beatrijs, als gij dit voelde; ik geloof, gij hield het hier niet uit...vergeef me, vriendin, zo de volheid van mijn hart mijn toekomstig geluk U schetst met woorden, die Uw kloosterziel niet gearne hoort....

Beatrijs: Stel U gerust....Als kosteres hoorde zuster Beatrijs wel meerdere dingen.

Oda: He, daar komt mijn ridder!....

Reynout: Ik stoor toch niet?...U hebt intussen zeker heel wat kwaad van mij verteld?....

Beatrijs: Als U het had gehoord, gewis, ge stelde Uw trouwdag uit.

Oda: Niet waar, hé lieve, nu plaagt zij....

Reynout: Je weet wel beter, Oda....Maar alle scherts terzij, die beschuldiging daarbinnen, lieve zuster, is prachtig, zo prachtig zelfs, dat ze mij 't idee insaaf. als waerheit van het

tableau, op d'overstaande muur een nieuw te schilderen en wel uit dank, dat zij, de Zoete Vrouwe, zo zichtbaar ons geluk heeft willen zegenen....

Oda: Lief van U, Reynout!

Beatrijs: En wat een mooi geschenk voor Haar...Maar zeg eens Héer, wat zal Uw penseel gaan schilderen?...Vergeef me, zo ik wat nieuwsgierig ben....

Reynout: De vrouwenvaali!...wat ik schilderen wil?...Niets anders, dan het tafereel, wat ge zo-even vóór U zaagt, althans hebt kunnen zien, zo gij nieuwsgierig waart...het Mariabeeld, daar in de nis, wij beiden, op deze bank geknield, aan hare voeten!

Oda: Wat zal dat mooi zijn, lieve!

Beatrijs: Ja, werkelijk!

Reynout: Ja, dat moet iets zeldzaams worden....dat beeld met die ongevenerde lach op 't lief gelaat van kind en moeder, Maria schutse en toeverlaat in 't huwelijk... De rozeleer die 't blauw en rood van 't rijke kleed bespikkelt met het rose en wit van zijne bloempjes, de schittering van die kroon in het pinkelend licht der kaarsen...daarvoor het biddend paar in het golvend bruin fluweel en goudbrokaat van rijke bruiloftstooi....

Beatrijs: De kunstenaar in extase!

Reynout: De extase, zuster, mist haar doel, indien ik U als Oda's hartsvriendin, niet mee op het schilderstuk ver-eeuwig.

Beatrijs: neen, neen....dat nooit!

Reynout: Ssst!....dit habijt...Uw fiere houding en gestalte de kleur en lijn van Uw gelaat, de glans in Uw ogen met die donkere wimpers overhuifd, bekoorlijker model zag nooit een schilder voor zich staan!

Beatrijs: Ik moge U bidden heer, staak dit plagen, gij zoudt mij ijdel maken!

Oda: Neen het mij niet kwalijk, Beatrijs, zo zijn de schil-der....

Reynout: Ja, 't is naar plagen zuster, maar, zal de Abdis het toestaan, denkt ge, dat ik dat pendant mag maken?

Beatrijs: De meeste kans van slagen hebt U, als U het haar zelf vraagt

Reynout: Welk uur, denkt ge, zou 't best haar schikken, zuster?

Beatrijs: Kont het U gelegen, morgen, heer, na de Mis van het Convent?

Reynout: Wat denkt U, vrouwtje, van die tijd?.. Wat ik in mijn hoofd heb, werk ik liefst zo spoedig mogelijk uit.

Oda:... Mij is 't best. Morgen dan, zuster?

Beatrijs: Goed, ik reken 't mij tot eer, de Abdiss ontrent Uw grootse plannen in 't lichten...

Oda:... Maar zeg er 's, met al dat praten, hoe laat is 't al?

Beatrijs: De engel schaduw't juist het negende uur....

Oda:... Al negen uur?.. 't Is de hoogste tijd, te gaan.

Beatrijs: Als U het niet kwalijk neemt, 't is ook mijn tijd, vriendin.

Reynout: Lieve zuster, mijn dank, tot morgen dan, slaap zacht.

Oda:... Slaap wel, mijn lieve.

Beatrijs: Goede nacht... en moge de Heilige Maagd U beiden deze nacht beschutten en bewaren.

(Zachtkens daalt de avond; met de hand op het hart gedrukt staat Beatrijs de vertrekkenden na te ogen in een rode gloed van de ondergaande zon.- Met een diepe zucht keert zij zich om en ziet dan op naar het Mariabeeld. - even schrikt ze, nu ze zich bewust wordt van de wereldse gedachten, die haar in beslag nemen... dan, met gebogen hoofd, gaat zij langzaam naar het beeld, knielt er voor en zegt)

Beatrijs: Liefste Moeder, wil Beatrijs vergeven, dat zij zo moeilijk van dit aardse los kan komen... Is het zonde, dat ik mij gelukkig voel bij het zien van hun groot geluk?

... Wij zijn van gelijke geboorte en... Zoete lieve Vrouwe, Gij weet het toch, ook mijn hart heeft zo'n ridder lief gehad, even eedel, even schoon, al was hij dan ook minder vol van kunstgevoel en smaak voor schone dingen... Ik heb U toch zo vaak beleden, dat wereldse' genegenheid niet uit mijn hart te bannen is... Daarom helpt U mij niet, geheel mij zelf te vinden, te vergeten al wat jon-ge liefde en jeugd eens droomden en geheel de Uwe te zijn not al m'n gedachten en verlangens?... Ik wil niet

neer denken aan mijn jeugdvriend, slechts U toegewijd en Jezus' bruid. Maar help mij dan, o bloem aller Vrouwen! Laat mij niet alleen. Zie, deze ontmoeting rooft needs al mijn zielernst... Fel jklopt mijn hart en brandend wordt mijn hoofd... Heilige Moedermaagd, de wereld leeft in mij en haar fel begeren schroeit mijn hart. Maar ik heb U een heilige gelofte gedaan, die ik wil houden, fier en rein, die geen plaats laat voor wereldse gedachten naar ver van mij bent iedere opwelling van liefde en minnaarj. Help mij dan, Heilige Moeder, laat mij mijn jonge vriend, ridder Egenhart, vergeten, en maak mij sterk en groot in Uwe liefde, die van de hemel is!... (Ontvoerd buigt zij het hoofd.)

Duivel: (Eerst onzichtbaar in het groen, later Beatrijs overal volgend) Beatrijs, wat tobt Gij toch?...

Beatrijs: Wat?.. Wie spreekt daar?.. Was het de echo van mijn hart?...

Duivel: Wat tobt Gij toch?...

Beatrijs: Weer die stem!...

Duivel: Versteet ge niet de taal van Uw eigen hart?...

Beatrijs: De taal van mijn eigen hart?.. Zegt Gij dat, Zoete Moeder?... tot Uw Beatrijs?.. Maar mijn hart spreekt van de wereld en van verboden liefde!...

Duivel: Wanneer bedreigt het eigen hart de mens?...

Beatrijs: Ik ben Gode toegewijd... en Jezus' stille bruid!...

Duivel: Aan Hem gewijd?... Dit doet het hart niet zwingen... Verbaast U dit?... Gij leeft hier in bekrampen kringen en gedachten en begrijpt niet, dat een kloosterling, buiten God, een andere liefde koesteren kan...

Beatrijs: (Schrikt) Als ik... hoe weet?...

Duivel: Toch zo heel menselijk.

Beatrijs: Maar wie nog aardse liefde koestert, hoort in dit Convent niet thuis!...

Duivel: Gij zegt het zeer terecht. Daarom ook durven alleen sterke zielen deze band te breken en haar eigen hart te volgen.

Beatrijs: De band verbreken?... Van Gods liefde?... O Maria! (Valt weer voor het beeld)

Duivel: (Achter haar) Stel U gerust... Uw eerste liefde was

de grootste....Beatrijs.
Beatrijs: Maar ik verzaakte er aan voor hogere liefde.
Duivel: Die zou slechts hoger zijn, als ze oprichter was.
Beatrijs: Ach, de onoplos bare strijd....God en de wereld....
Duivel: Gij vat die strijd verkeerd...Zo blijft gij aan het
tobben. 't Is niet de vraag van goed of kwaad...alleen
hoe maakt gij zelf 't kwaad tot goed....
Beatrijs: Zou ik dan geen kwaad doen met te gaan?....
Duivel: Integendeel!...Kwaad is 't, langer hier te blijven
....Beluister de verlangens van Uw inberst, Uw karakter:
nooit zult ge volke bevrediging in de sleur der daegse
bezigheden van Uw medezusters....want voor hogere diin-
gen lei God U in de wies. Vinden
Beatrijs: (Leunt tegen de kloostermuur.) Zó sprak nooit
iemand tot mijn moede hart.
Duivel: Uw roeping is 't: Uw zeldzame door de adel inge-
boren gaven van hart en geest tot edele ontplooiing op
te voeren...Durf de waarheid zien...alleen een zui-
vere echtverbintenis en heilig moederschap kan Uw ziel
geheel bevredigen en Uw leven tot een nieuw en schoon
geheel hervormen.
Beatrijs: Maar mijn gelofte dan?....
Duivel: Die deed gij ondoordacht... door de sleur der
vroomheid meegevoerd... wat gij met Uwe vrije wil niet
deed, maakt gij met vrije wil weer ongedaan... maak U-
zelve niet wat wijs... wees sterk... Bedenk; het huwe-
lijk is een heilig Sacrament....
Beatrijs: Zou het dan geen zonde zijn, als ik de dienst van
God verliet?
Duivel: Ge zult Hem inniger dienen in de wereld... door
een heilige echtverbintenis aan te gaan, het vuur der
liefde, dat in U brandt, te louteren, een man te hei-
ligen en door het overheerlijk moederschap een schat
van kinderen te kweken en op te voeden voor de dienst
van God.
Beatrijs: Mariëngaarde!...vaarwel zeggen aan alles, wat ik
hier zo lief had?...De ergernis aan mijne medezusters?

Duivel: (Allengs met dringender stem en gebaar - lachend.)
Och kom, wat weten die van het leven! Een ding is
slechts noodzakelijk: de hemel verdienen...Kies dus:
hiër een niplaatste zuster, of ginds een brave vrouw
en moeder... Maar bedenk U niet te lang.
Beatrijs: Wat moet ik doen?... Och Moeder, het stormt zo
in mijn ziel.... Ik moet besluiten, het klooster of de
wereld....
Duivel: Beatrijs, ga...beloof alleen, dat gij straks in de
wereld in een U meer passend leven Uw God en Heer in-
niger zult dienen.
Beatrijs: Zou ik gaan, met die overtuiging?
Duivel: Beatrijs, ga!
Beatrijs: Maar hoe?
Duivel: Beatrijs, ga!...
Beatrijs: O, kon ik Egenhart na spreken! Mijn kommer en
mijn zorgen uitstorten in zijn hart. (Men hoort zingen)
Egenhart: Het waren twee koningskinderen
Si hadden malcander so lief
Si conden bi saen niet comen
Het water was veel te diep.
Si nar hem in heur armen
Si kuste hem voor zijne mond.
Och Mondelinc, cost gij spreken;
Och hertje, waert ghijder ghesont
Beatrijs: Wat hoor ik?... Het lied van mijn jeugd?
De stem van mijn geliefde zo nabij?... O Egenhart!...
Duivel: Beatrijs ga... Beatrijs ga... (Men ziet in haar
stille spel de geweldige ontroering die zich van Bea-
trij's meester maakt; zij valt plat ter aarde voor het
beeld... Men hoort aangroeiend paardengetrappel; dit
houdt plotseling op... 'n paar tellen hierna stormt
Egenhart op... Beatrijs springt bij dit gerucht over-
eind... ziet haar vriend... weert hem zacht af, ter-
wijl zij zegt:)
Beatrijs: O uitverkoren liestel... Hoe komt gij hier opeens
in dit mijn zwakste uur?... Wist gij, hoe de lierde mijn
hart doorwoedt... O Egenhart... spreek tot mij een
enkel woord...
Egenhart: Beatrijs, mijn allerliefste, gij weet, hoe wij

elkander altijd hebben lief gehad... Gij weet, hoe felle pijn ook mijne ziel doorboort... God de Heer, verderve Venus, die deez paar schone bloemen verflensen en verwelken deed!

Beatris: Ik weet het, lieve jeugdviend... maar juist dit weten maakt mij bang en radeloos... Zie, hier staat zuster Beatris en weet niet, wat zij mag en moet!

Egenhart: Luister, zoete Beatris, naar mij... leg af Uw kloostervleed en, liefste, ik zet U op mijn paard en voer U, ver van hier, naar het geluk!

Beatris: Zo vaak heb ik gedacht zoals gij, gedroomd... Ach, mijn zin voor U groeit met de dag... ik kan niet langer leven zonder U... In 't klooster kwijn ik weg.

Egenhart: Vertrouw mijn liefste op mij... Ik rijd van hier en breng U fluks een keur van allerschönste kleren, van kostbre wol, een mantel van fluweel, scharlaken schoenen van cordovaleer, geld en goud heb ik in overvloed voor het weelderigst bestaan!... Welnu?... Gij aanzelt nog...

Beatris: Het wijz woord, dat ik eens las, beangstigt mij: zoals bij 't naderen van de winter, de zwaluw henen vliegt, zo keert bij 't wisselen van 't fortuin de ongestage vriend zijn vriend de rug.

Egenhart: O nee, vrees niet... nooit of te nimmer verlaat ik U, mijn liefste... Voor U trotseer ik alles, lief en leed...

Beatris: De stap is zo zwaar... Wie blijft mij borg?...
Egenhart: Mijn trouw, als ridder!...

Beatris: Het zij dan... ik verlaat mij op Uw woord... Ik zal met U gaan... Het moet... ik kan niet anders meer... Laat mij nu alleen... mijn hoofd doet zeer... Laat mij wenen deze laatste nacht...
Egenhart: Neen, niet wenen, Beatris... Versta de hartslag van het bloed... Is nu geen tijd tot dralen... Ik vlieg en haal de allerfraziste kleding en schoonste lijfseraden, zoals die passen voor mijn liefste bruid...

Beatris: Och, Egenhart!
Egenhart: God en Zijn Heilige Moeder maken U sterk de stap te doen, die onze liefde eist: Bezege! nu ons verbond

mijn liefste, met een innige kus!

Beatris: (Schrilt... buigt diep neder.) Niet hier, voor het beeld van Haar, dárvan zie ik knitheid zweer... (Zij weent.)

Egenhart: (Zich plotseling omwendend.) Ik schik me dan naar U, kom, niet treuren liefste, geen tranen in dit blijde uur... Ik rijd snel van hier en breng U de kledij... dan klop ik driemaal op deez poort en wacht U dan, vóór de zonne rijst in 't Eglantierenpark!... O Beatris... 't geluk roept!... De wijde schone wereld... het liefdesparadijs. (Hij snelt heen, paardengetrappel; hev'g ontroerd staart Beatris hem na... gaat dan langzaam, schoorvoetend door de kloosterpoort af.)

(Als het paardengetrappel wegsterft, dooft zachtkens het licht. Als het geheel donker is, verdwijnt Beatris door de kleine poort. Het toneel is even leeg... Rijst het licht (nachtverlichting) weer langzaam, zit, met kruislings over elkaar geslagen benen, de duivel voor het gesloten poortje in rustige, haast sluimerende houding. Het klokje slaat 2 uur.)

Duivel: (Opziend... spottlicht op zijn figuur) De tijd verstrikt en de wachten valt me lang (pauze). Me dunkt ik hoor geklepper van paardenhoeven... (Springt op, steeds groter in zijn beweging. Paardengetrappel vanuit de verte groeit steeds aan. Als het geheel ophoudt vluoht de duivel naar rechts, maar blijft telkens gedeeltelijk zichtbaar... toneel verlaten een poos... Egenhart stormt op, pak kleren over de arm; gaat rond of bij Beatris ook ziet, rent heen en weer en roept met hese stem, terwijl hij driemaal klopt:
Egenhart: Beatris... Beatris... waar-toeft ge?... Zie... hier ben ik... Beatris... Beatris... (Achter het poortje licht gedruis, een poosje daarna de stem van:)
Beatris: Egenhart... ik heb geen moed... Egenhart, ach, vertrek van hier en laat mij, Egenhart... Egenhart...
Egenhart: Uw hart kreunt en kermt om mij, om het grote geluk dat ons wacht. Beatris, Beatris, geef die stem gehoor en blijf Uw woord gestand. Kom Beatris... kom Beatris...
Beatris: Egenhart, Egenhart...
Egenhart: Ziehier, hoe ik mijn woord gehouden heb. (Hij werpt de kleren over het poortje). Ik wacht U... spoed... troed Beatris... (Snelt dan heen.)

Duivel: (Kort weer te voorschijn... ziet Egenhart en barst in lachen uit.) Die snaak is slim, in liefdeszaken wel bedreven! In mindere bekoringen zijn er wel gevallen... Dit eest lokt zeer wel... geest... Het vietje bij! (Hij trekt zich knipend terug... zachtjes gaat het poortje open... Beatrijs verschijnt als dame, habijt over de arm, de sleutels in de hand... zacht sluit zij de poort en staat dan diep bewogen stil... Opeens stapt zij naar het Mariabeeld en zegt:)

Beatrijs: Uw kleet, Maria... moge het iemand dragen, die waardiger is dan ik! (Dan legt zij de sleutels, haar habijt en haar sluijer bij het beeld neer... staat weer even stil... neemt nog eens alles in zich op en vlucht dan plotseling weg.)

E I N D E E R S T E B E D R I J F

T W E E D E B E D R I J F

Toneel: Open zaal, achtergrond balustrade met in het midden doorgang naar tuin. De zaal heeft een klein verhoog vanaf het midden; rechts in de hoek achtergrond andermaal een klein verhoog. De gasten zitten verspreid over het toneel. Egenhart naast Isabella, Troubeduur met een of twee speelieden op verhoog achtergrond.

De zanger zingt het eerste couplet met gesloten deks; eerst op het einde van dit couplet gaat langzaam het gordijn open; het gezelschap luistert naar tweede couplet en is zeer rucroering.

Mar. voorground rechts, dromend en in zich-zelf-gekeerd. Voor gesloten doek leest de Verhaler:

Verhaler: (Hoefgetrappel wegstervend in de verte) ... En gezeten op de vurige klepper, zijn lifer in het zadel, doorreed nu Egenhart, luid jubelend en zingend, 't woud en vloog verder over het sa velden. Voordat de zon haar hoogste punt bereikt had, begroette hen van verre, van de hoge trans van het kasteel, de wachter met zijn klaroengeschaal.

De ophaalbrug viel kletterend neer en de slotvoogd stapte fier met zijne bruid 't kasteelplein op, de burgzaal binnen. Hoe ging het oog en hart van Beatrijs toen open bij het zien van al die weelde en pracht achter de zware muren verborgen. De rijkste meubelen uit het Oosten, jachtropheeen op elkenhouten wandbekleding, de schouw met kostbaar beeldhouwwerk versierd, in hoge glazen kasten, kunstig gebeeldhouwd, 'n keur van kannen, bekérs en bokalen, klaar kristal; borden schotels van brons, zilver en goud, elk om strijd de meestehand getuigend.

Dan ging haar oog te gast aan wat de garderobe in de wand verberg aan mooit geziene weelde van rijke kleren en stoffages... in een schrijn, met zware sloten en scharnieren, de schatten van het kasteel, het goud en de juwelen... Trots toonde hij haar zijn harnaskamer, vol nalienkolders, zwaarden, degens, speren; kelders met een onuitputtelijke voorraad spijs en drank;... dan voerde hij zijn opgetogen bruid naar buiten, wees haar zijn stoeterij, waar de fiere paarden hinnekend hun heer begroetten, en leidde haar tenslotte door 't park, vol fraale planten en kostbare uitheense bloemen en gewassen. Fier plukte hij een rode roos en gaf ze met een

hoofs gebaar aan Beatris, die hem beloofde met een kus. Zó zou nu worden voortaan elke dag een dag van zorgeloosheid genieten, en vloten, in een roes van onbezorgd geniet, en vloten, in een roes van zorgeloosheid, zeven schijnbaar gelukkige jaren heen. Maar ondanks drukke feesten en overdadige weelde kwam voor Beatris de diepste ontgoocheling... Haar reine ziel huiverde en in de eenzaamheid getuifden de tranen hart's kasteel en in de eenzaamheid getuifden de tranen van haar verdriet om haar vervlogen levens, of Doch geen dag van haat, steeds droefer werdend leven, of zij bad hare getijden en smeekte om troost en redding, om steun en sterkte tot haar, de Zoete lieve Vrouwe.

Egenhart, Beatris, Machtild, Isabella, Hendrik, Boudewijn, Mar, Hofmeester, minstreel en enkele figuranten, (edelen en dames). Speellieden.

Als het lied ten einde is, luide bijvalsbetuigingen.

Minstreel: (Bij gesloten doek)
Mens Meinsorgen vroege
Was ik opgestaan

In een schoon boomgaardelijn
Soudic spelen staen

Daer vant ic drie joncfrauwen staen
Si waren so wale ghedaen

Dene sanc wore, dander sanc na (Gordijn halen.)
Harba lori fa, harba lori fa,

Harba lori fa.
Doe, groette ic die allersoonste

Die daer onder stond
Ic deetse minen arm al onbevaen

Doe ter selver stont
Ic woude sie kussen an haren mont,

Si sprac: laet staen, laet staen, laet staen,
Harbi lori fa, harbi lori fa,

Harbi lori fa.
Allen: (Luide bijvalsbetuigingen.)

Egenhart: (Geeft hofmeester 'n wenk de glazen te vullen,
ook minstreel.)

Machtild: Dat lied blijft altijd vol ontroering, zo hoofs,
zo fijn, zo melodius.

Isabella: En toch Vrouwe Machtild, o ik wil eens niets af-
dingen op de edele zangkunst van onze trouwadour

(Minstreel maakt lichte buiging) Maar als onze gest-
heer het zingt, is het voor mij altijd van een zeer bij-
zondere bekoring.

Machtild: Isabella, het bekoorlijkste vleistertje van heel
het Hertogdom...

Hendrik: Goed gezegd, hoge Vrouwe Isabella, ja, Egenhart,
als heiligen zich door het zingen van liederen laten
vermurwen, zet Petrus later op Uw zingen, wjd de poort
des Hemels open.

Boudewijn: Dan zou ik maar flink zingen, Egenhart, maar zin-
gen... hi ... hi....

Egenhart: Het heeft de tijd, m'n lieve vrienden. Maar ik
dank U voor Uw lof. Ten minste... als gij nu niet poogt
mij tot zingen over te halen. Ik heb heden aangenamer
taak en plicht, en wil het zoet genot van Uw aanwezig-
heid, m'n lieve dames, niet verstoren... Laat Jan van
Brabant, de maker van het lied, ook de grootste zanger
van ons Hertogdom zijn, ik doe mijn best, in zijn schaduw
te blijven...

Boudewijn: (Een oud-achtig ietwat verwijfd en verboemeld type)
Ik protesteer... ik protesteer... Laat Jan van Bra-
bant in z'n logge harnas vechten, ja, laat hem vechten,
dat is z'n vak. Onze gastheer, m'n lieve gastvrouwe, sta
ne toe, openhartig hier te zeggen... onze charmante
Egenhart zingt als een nachtegaal... O... O... is hoofs
als een vorst... nietwaar?... dames?... O... O... O...
is gestvrij als een O... O... O... Grgeus... Ik veroor-
loof mij een drank op Ridder Egenhart en z'n beminnelijke
Beatris... (Allen heffen het glas onder luide bijval.)
Beatris belooft hem met een gracieus knikje.)

Egenhart: Heer Boudewijn, ik dank U. Hofmeester, vul de glazen
of... of... ik sta nog aan 't zingen... (Met glas in de
hand.) Heil Jan van Brabant...

Isabella: (Gichelend)... De edele strijder!...

Machtild:... Met zwaard en schild en malieukouder...

Hendrik: En met z'n dorst naar roem en heldendaden.

Boudewijn: (Druk gebarend) Die dorst hebben wij met hen geseen
... alleen ieder lesse hem op eigen wijze. (Hij hinikt
van ingehouden genot) Maar ik verklep toch geen gehei-
men... aar 't hof te Brussel zag ik menigmaal, hoe dap-
per hij ook met de bokalen, hi, hi, hi, slag kan leveren.

Beatrijs: Hij moet een dapper man zijn. Een ridder, die naast hem streed vertelde mij, hoe bij Woeringen, hij in de woede van het gevecht, vijf ridders uit het zadel wierp en in het zand deed bijten.

Boudewijn: (Toch enthousiast) Ik heb er van gehoord.

Hendrik: tSa, dat had ik willen zien. . . .

Beatrijs: U lacht zo, vrouwe Machteld?

Machteld: Och Beatrijs, ik lach om deze dappere mannen, van wie de een het heldenfeit van Hertog Jan niet zag en de ander het alleen van horen zeggen" weet.

Hendrik: Verschoning... ik was destijds op reis!

Boudewijn: En ik... hi... hi... had m'n voet verstuikt bij 't jagen.

Machteld: Zeg liever met de man uit 't Evangelie: ik heb een vrouw getrouwd, en dus, ha, ha, ha, , , ,

Isabella: Alle uitleg is verder overbodig... (Men lacht)

Egenhart: Hola, beste vrienden, ik heb U niet tot een streekspel uitgenodigd. Wij dienen Mars, maar niet de Muze. Ik sluit de discussie met een kus ter ere van Jan van Brabant. (Het voorbeeld vindt navolging... de Hofmeester kent z'n taak.)

Boudewijn: Aan 't hof te Brussel weigert men geen handkus. (Beatrijs rikt hem de hand, die hij eerbiedig kust... Algemene vrolijkheid... men drinkt nu vrij slordig, wat in de houdingen zichtbaar wordt)

Egenhart: Laat Hertog Jan genieten van zijn roemruchte wapenfeiten, voor mij gaat boven 't ruwe oorlogspel, het zoete van het leven te puren uit zang en spel, bij harp en fluit, bij wijn en schone vrouwen (met een buiging naar Isabella) zoals de bij die vliegt van bloem tot bloem en ijverig 't zoet des honings puurt... (Opeens ziet men de Mar rondspringen met een vlindersvanger?)

Egenhart: Wat scheelt jou? Ben je aan 't vlindersvangen? (Gelach)

Mar: Ik zoek een bij, mijnheer.

Allen: Een bij?

Mar: Een bij, een simpele bij. Ik wil die kunst van honing puren ook eens leren. Missgun het de arme niet

toch niet, dat hij, belust geraakt. "Het zoet des levens" als een Lazarus de kruimels van Uw welvoorziene dis beeseert. (Vliegt op Boudewijn toe en doet of hij op diens hoofd met z'n netje een bij vangt.) Ha wacht, ik heb er een... pats.

Boudewijn: Ho, ho, denk om mijn hoofd,

Mar: Denk liever om mijn beestje. (Z'n vangst bekijken)

Al, sakerele, 't is geen echte bij, 'n hommelt, neen... 'n roofbij.

Boudewijn: Een roofdier dus uit 't bijenrijk.

Mar: Dapper zijt ge Eeer Boudewijn. Gij durft te zeggen

... wat ik uit vreeze achter 't nekwerk van mijn tanden houd!

... Ja, het is 'n roofbij van het slimste soort: want

teren op eens anders kost, is een kunst, die aangeleerd moet worden.

Egenhart: Mar, denk om de zweep... Me dunkt, je tong is

schärper dan het past.

Mar: Al, dan breng ik het diertje even in de frisse

lucht en... eclipseer maar voor een wijle. (Hij waipt

naar buiten.)

Boudewijn: Vriend Egenhart, hoe komt U aan dit vorstelijk

speelgoed?

Egenhart: Hij zei de schrale ruif van een naburig vorst vaar-

wel; om in dit rijke land van Brabant wat op verhaal te

komen... Komaa, laat dat Marrepak; de lucht van de wijn

lokt hem spoedig weer terug. Hofmeester, moet ge daar

wortel schieten? Val de glazen met edele Gaskonjer.

Ik heb een onlesbare dorst.

Boudewijn: Ik houd U gezelschap, ... hi... hi.

Hendrik: Nu, Jan van Brabant, vecht maar lustig door; wij

scheppen liever met de Mar de room van 't leven af... (Allen behalve Beatrijs, staan en ledigen de glazen.

Hofmeester bedient.)

Egenhart: ('n Dronk uitbrengend) Op de schoonste der scho-

nen... Hij ziet, brutaal verliefd naar Isabella, die

dit aanmoedigt) Edele Brabant!

Allen: (Ook Beatrijs) Were di!

Egenhart: Ja, were di maar dapper... Mijn voorraad is tegen

Uw beleg bestand. (Plots verschijnt de Mar kruipend

...of heb je soms gelegen onder de drup van het rijnavat?

De drank verwat je brain... Denk om de zweep... de beal yreeg gisteren werk...

Mar: Al mij... de weerhaan knarst, 't wordt boos weer...

tje Mar. Waar bergt zich nu de arme Mar? Verogelof mij en goede raad, m'n edele meester... Uw hoge vrouwe komt wat zorg te kort, heur wangén zijn wat bleek...

schenk haar ook iets van al die doosjes weerf en posders die ge vrouwe Isabella geeft, en... echenk haar ook een nieuw getijdenboek, haar oude is versleten door het vele bidden...

Egenhart: Ik zal voor jou eens zorgen... (Hij wil hem met een schop bestraffen, maar Beatrijs weerhoudt hem.)

Mar: Maak U geen zorgen om mij, edele Heer, ik ga naar Mar: Jupiter.

Allen: (Met een sierlijke bulging voor zoveel belangstel-

ling) Ja, naar Jupiter... vragen om een slak te worden... dan heb ik een eigen huiske; dan kan ik gaan waar ik wil, wat ik nu niet kan, want mijne beurs is plat!

God lof, mijn schedel is nog rijk... Kom, wie gaat er een tweegevecht aan met mij de Mar ??? Wie wét het beste raadsel?? Psst... niet allen tegelijk... Moet ik begin-

nen? Hoe kan ik ineens Uw parels laten dansen over de vloer? (Machteld bescherm met haar hand haar paartien... Mens kreupels kromme benen, brengt geen timmerman in 't lood... Rijke vrienden hebben veel maagschap... Den-

arne gegeven, is Gode geleend... (Dit met een kleine bulging naar Beatrijs) Maar dit laatste was geen raadsel...

maar staat in bloei, huivert de man hem aan te raken, maar als het herfst is, slaat hij hem met stok en knup-

pels... Ra, ra... wat is dat? Stil... ik hoor iets, vrouwe Beatrijs... Uw kinders!

Beatrijs: Ik hoor niets...

Isabella: Och, hij gekt maar wat...

Mar: (Tot Beatrijs ter zijde;) Pas op! Vrouwe, de daken lekken hier, blijf uit de buurt der druppels van dhe spu-

wer daar... Wees zuinig op Uw kleren: U hebt zo gauw geen andere... T Wordt oorlog... (Beatrijs af.)

Egenhart: (Verstoord) Wat praat jij van lek en druppen, Mar?

...of heb je soms gelegen onder de drup van het rijnavat? De drank verwat je brain... Denk om de zweep... de beal yreeg gisteren werk...

Mar: Al mij... de weerhaan knarst, 't wordt boos weer...

tje Mar. Waar bergt zich nu de arme Mar? Verogelof mij en goede raad, m'n edele meester... Uw hoge vrouwe komt wat zorg te kort, heur wangén zijn wat bleek...

schenk haar ook iets van al die doosjes weerf en posders die ge vrouwe Isabella geeft, en... echenk haar ook een nieuw getijdenboek, haar oude is versleten door het vele bidden...

Egenhart: (Grijpt naar de zweep) k Zal jou eens aaien met dit getijdenboek.

Mar: (De zweep ontwijkend) Wil me verontschuldigen. Heer... k heb nu geen tijd... ik moet de ganzen voeren en de kppen... (Springt weg)

Isabella: (Tot Beatrijs, die terugkeert) M'n lieve Beatrijs, ge- krijt een nieuw getijdenboek... (Hijelijk geginnik der anderen.)

Beatrijs: Een nieuw getijdenboek?...

Isabella: Ja, van de Mar!...

Beatrijs: Is dit een reden tot vrolijkheid?

Boudewijn: Verschoning edele Vrouwe, waar de maag, hi, hi, hi, vol is van wijn, daar reakt het hoofd wat leeg... Deze- grap was ongepast... Wie vroonheid paren kan aan adel-

dom en hooftsheid, dwingt met recht respect en eerbied af... M'n hulde vrouwe Beatrijs...

Beatrijs: Ik dank U, ridder Boudewijn, maar geloof me, het is geen sohande... Mijn Heer gemaal heeft U dus medegegeeld dat ik geregeld m'n getyden bid, ik blijf getrouw aan mijn gelofte, zelfs al meent ge dat daarin reden is tot vrolijkheid!

Boudewijn: Mijn respect, edele vrouwe... (hi, hi, hi.)

Egenhart: Hoe nu, begint dat spek met woorden weer opnieuw?! Hofmeester vul de glazen. Ik wil van dezen dag een feest-

dag maken, die U allen lang zal heugen... Mooit zag deze zaal zulk een uitgelezen gezelschap. Komt, laat ons genie-

ten van de bekoorlijke aanwezigheid der uitgelezen gasten, komt, laat ons vrolijk zijn.

Isabella: Lieve Beatrijs, duid het mij niet euvel... Maar als ik van bidden hoor, krijg ik het altoos wat benauwd. Of zou de wijn wat koppig zijn en naar het hoofd ons stijgen... O foei, ik heb een kleur en ik weet dat rood mij niet flatteert!

Egenhart: Integendeel... die hoge bios op Uw gelaat verhoogt Uw lieve saminnigheid en geest... (Plots klinkt in de tuin geschetter van trompetten.)

Allen: De dorpers komen. De vendelzwaaiers... bravo!

Hendrik: Dat moeten we zien... vendelzwaaiers... bravo!

Machteld: De frisse lucht zal de Heren goed doen voor een poos...

Boudewijn: Ik volg U gaarne, hi, hi, hi, als, hi, hi, hi, als U Hofmeester de kannen en kruiken wil meedragen... t is neestal zo'n stoffige vertoning buiten, hi, hi, hi...

Egenhart: Hofmeester, geleid mijn gasten naar de tuin en laat het hun aan niets ontbreken. Belof de vendelzwaaiers en 't volk een frissen drank bij 't ondergaan der zón.

Beatrijs: Egenhart, als het U beleeft, één ogenblik.

Egenhart: Wat is er, vrouw?

Beatrijs: Één ogenblik, luister slechts één ogenblik naar mij...

Egenhart: Ik kan m'n gasten toch niet alléén laten!

Beatrijs: Het móet, ik móet U dringend even spreken.

Egenhart: Wilt ge met Uw kortzichtigheid deez vreugde weer verstoren? Gun me toch dit feest met toegewijde vrienden. (Als Beatrijs hem smeekend aanziet, met mij gevouwen handen, zegt Egenhart:) Vrienden, wilt mij even verontschuldigen voor enige miselijke beslommeringen. Minstreel, geleid met Uw gezang 't gezelschap naar de tuin. Ik voeg mij dadelijk bij U. (Allen gaan paarsgewijze af, na eerst een sierlijke buiging voor Egenhart en Beatrijs. Egenhart plaatst zich achter op het verhoog en laat minzaam groetend het gezelschap passeren; Beatrijs alléén op de voorgrond. Bij het weggaan bidt Boudewijn met gracieus gebaar de arm aan Isabella.)

Isabella: De galante ridder van het Brussels Hof!

Boudewijn: Heeft de eer U uit te nodigen.

Isabella: (lachend) Om ondertussen samen wat getijden te saan bidden...

Boudewijn: Of mediteren over jalouzie... hi... hi (Ondertussen gaan allen met enige wijter af, minstreslzingt.)

Die winter is verganghem
 Io sie des Meïenschijn
 Ic sie die bloemkens hengen
 Dies is mijn hart verblijt
 So ver in ghenen dale,
 Daar is 't ghenoeëghlic zijn,
 Daar singhet die nachtegale,
 Als menich woutvoghelkein.

Egenhart: (Verstoord en niet zichtbare jalouzie het paar volgend met de ogen.) Wat hebt ge toch voor gewichtig te zeggen, dat ge het nodig vindt er m'n feestvreugde voor te verstoren?

Beatrijs: Och, Egenhart, bezin U toch! Matig U in deze dollen en kostbare iesteten. Ze verslinden onnoemelijke schatten en spoedig is Uw geld verteerd... verkwest...

Egenhart: Wat durft ge te zeggen, vrouw? Wat weet gij nu van geld? Als dit feest U hindert... ga dan elders en prevel je getijden daar!

Beatrijs: Uw ruwe taal kan mij niet deren... boos zijt ge, omdat gij weet dat ik de waarheid spreek... Gij smijt met geld terwijl gij weet, dat de bodem van Uw geldkist zochtbaar is en dat alléén om deze snoevers en drinkers te believen en hun vleiery te aanhoren...

Egenhart: Ik wil niet, dat gij mijn gasten zo beledigt... Wat weet gij van mijn geld?

Beatrijs: Ik weet, dat alles hier verpand en zwaar beleend is...

Egenhart: Zwijs vrouw... de muren hebben oren...

Beatrijs: (Doorgaand) Stapels schuldbekentenissen liggen, waar eens Uw goud en kostbare juwelen lagen... Ge staat aan de rand van een bankroet en slijt Uw dagen in losbandigheid en dronkenschap!...

Egenhart: Ge raaskalt als een dronken vrouw. Wat gaan U mijne geldzaken aan? Bovendien... krijg ik geen dubbele pacht van al mijn boeren?...

Beatrijs: Lieg toch Uzelf niets voor. Geen een, die U betalen zal, nu de oogst zo jammerlijk mislukte.

Egenhart: Ik zal ze dwingen... en dan, de son die ik voor-
schoot aan Diederik mijn vriend, 200 zilveren ponden.

Beatris: 'n Drinker, die al zijn geld verkwaast en uit ar-
noede dienst nam in het leger van de Hertog.

Egenhart: En m'n juwelen, wapens, koetsen, tuigen en m'n
enorme vee-stapel... m'n landerijen... 'n kapitaal!!

Beatris: 'n Kapitaal?... 'n kapitaal... dat gedeeltelijk reeds
verpand is en voor de rest door deze brasparktijen spoe-
dig totaal zal zijn verkwaast. Denkt gij dan nooit aan de
toekomst? Aan onze kinderen?

Egenhart: Begint ge weer te temelen?... Neem je gelydenboek
en zoek een andere tekst. Die heiligheid gaat me ver-
velen...

Beatris: Laat 't heilige buiten spel... Of als ge nog niet
volkomen blind zijt voor de zin er van: 't is 't geloof
in God alleen, mijn plicht als Christenvrouw, de liefde
voor m'n kinderen en de zorg voor Uw wijdelyk en eeuwig
welzijn, die mij sterken en ondanks Uw walgelyke bris-
partijen hier stand te houden op m'n post.

Egenhart: Het oude liedje van de vroom gevluchte kosters...
...maar ik heb geen begrip van je godzallig vroom gefemel...
Vervloekt het uur, dat mij verbijsterde, toen ik m'n
leven bond aan dat van een verloperen kon!

Beatris: Egenhart, je bent dronken...

Egenhart: Je... dronken, meer dan dronken... Je eeuwig la-
nenteren over al wat vroom en goed is, je laf geprevel
van vervelende gebeden maakt me misselijk en naar. Ik
kan je bij zijn niet meer velen... zoek een eigen weg, of
laat mij gaan.

Beatris: Wat, Egenhart?... Begrijp ik goed?... Je zint er
op, mij te verlaten, mij en de kinderen?...

Egenhart: (Schamper lachend) De kinderen?... Koester het
wam, dat overschot van Uw gebleem met 'n heilig-moeder-
schap" waarmee ge, toen ge uit het klooster vluchtte,
je driftten wilde dekken.

Beatris: Driften?... Wat durft gij mij verwijten?... Gij... Gij,
die enkel ter voldoening van Uw driftten leeft?... Als
het feest van heden niet genoeg genulgt, mjd dan naar
het dorp of naar de stad en horen zult ge en zien
hoe ieder poorter U met de vinger nawijst en Uw naam

al gnuivend koppelt aan die van... vrouwe Isabella...
(Ontsteld van haar eigen heftigheid slaat ze de handen
voor de mond en wendt zich beschaamd af.)

Egenhart: Nu is 't genoeg gesard... Vrouwe... vanaf dit ogen-
blik is ons huwelijk verbroken... ik ga... leef wel... (Hij
wendt zich driftig om, om heen te gaan.)

Beatris: (Plaetst zich smeekend voor hem.) Ach, Egenhart, be-
zin U toch, ik wilde U niet kwetsen... luister nog een
ogenblik.

Egenhart: Genoeg, vrouw... m'n besluit staat vast... Wij twee-
en kunnen zo niet langer leven... Je seuwig-treurend-lij-
dend-aangezicht past niet bij mijn aard... Ik wil leven,
leven, leven en niet verkwijnen. Uw temend weegklaag ver-
galt reeds lang mij iedere stond. Ik ben nu besloten mijn
eigen weg te gaan.

Beatris: (Worpt zich op de knieën voor neer met uitgestrekte
armen) Egenhart... Egenhart... bij alles, wat U lief en
heilig is, zeg dat toeb niet... blijf bij ons, ik zal alles
stil verdragen, ik zal mijn liefde, al m'n zorgen voor U
verduhelen, maar... blijf bij ons... ik kan niet leven
zonder U; want (luid jammerend) ik heb U nog te lief, in-
nig lief...

Egenhart: Spreek niet van liefde... ik walg van laf-geboe...
Zorg voor de kinderen en ga weg van hier. Nog deze nacht
zal ik voor Uw afreis zorgen... ik voel me ontlast, nu 't
eindelyk zo ver gekomen is... (Ruw stoot hij Beatris ter
aarde en smelt heen.)

Beatris: Egenhart... Egenhart... (Zij blijft snikkend liggen...
buiten klinkt luid hoera-geroep.) Heilige Moeder Gods...
help me... help me...

Mar: (Hij komt achterwaarts lopend en luid grinnkend op
toneel, ziet plots de schreiende figuur van Beatris en is
heel ernstig) Hé, hoge Vrouwe... verdriet?... En dat, ter-
wijl de vreugdenschalt rondom?... (Hij nadert haar, gebiedig)

Beatris: (Zacht kreunend) De vreugde is hier voor mij gedaan,
Mar: Dus, sloeg zijn zweep ook U?... Dan, zijn wij, Vrouwe,
lotgenoten... Ssst... niet spreken nu... Herstel U, edele
Vrouwe... dat niemand U zo treurend zie... Hou moed...
(Beatris staat op) Ik blijf U trouw. Ik zal U volgen, de
lasten van Uw leven verlichten met mijn ernst en luim...

Beatrijs: Mijn leven?... 't Leven heeft mij verraden... en ik heb het toch zo zwaar gekocht...

Mar: Het leven is een zware last... alleen de sterke schouwers brengen het naar het graf...

Beatrijs: Waar kan ik het mijne vinden?...

Mar: Oei... edele Vrouwe... de zweep maakt mensen ziek... maar strient het méest het hart... De grote wonderhele "tjû" geneest en... (Met klentoon) stinkt... Uw trouwe slaaf! (Hij knielt voor Beatrijs)

Beatrijs: Goede Mar... (Dan klinkt van achter plots luid ru-moer; Mar springt vlug op en is weer de oude Mar; Beatrijs ontvangt staande het luidruchtig gezelschap) (Eerst verschijnt de Hofmeester met kannen en glazen, dan het gezelschap zoals het ging, paarsgewijze... Boudewijn alleen; Egenhart druk doend met Isabella het laatst; daarna nemen de zangers hun plaatsen weer in. Hofmeester gaat weer bedienen... Allen zijn lichtelijk wat "aangeschoten"... vooral niet overdrijven. Allen praten en lachen dooreen, tot Egenhart begint;)

Egenhart: Wat zegt ge van mijn boeren?... Zijn het geen stoere ketels?...

Allen: (Door elkaar) Wat een sterke armen... Prachtig dat vaandelzwaaien... Wat 'n mooi beweeg en gedans... En dat zingen...

Boudewijn: Ja, wat sierlijkedansen! (Hij bootst het potsierlijk na.)

Egenhart: 'n Dronk op m'n ferme boeren...

Allen: Hoera... Leve de pachters van vriend Egenhart!

Boudewijn: Leve de lekkere wijn... hi... hi... (Allen lachen)

Hendrik: Ik drink... Boudewijn... ik... ik... op onze gastheer, die blijkbaar een hoekje van het paradijs gestolen heeft.

Machteld: Mar... dat is beter dan de rooftocht van een 'bij'...

Isabella: 't Is hier zo verrukkelijk als in de Hemel...

Egenhart: Stil, Vrouwe, we hebben de hemel nog niet van node... 'n grote verrassing heb ik nog voor U... een visioen van nieuwe feesten glanst voor mijn ogen...

Isabella: Ik zie ze al dagen, je nieuwe schitterende avonturen...

Egenhart: En gij, liefste, (Hij slaat zijn handen om haar heen) zult ze schoon en vreugdig maken... Heugt U nog, vrienden onze reis naar Keulen en Aken?...

Allen: (Door elkaar) Ja, ja, zo 'n feest vergeet men niet licht....

Boudewijn: Het heugt mij als de dag van gisteren... Weet ge nog Egenhart, daar op de Rijn... hi... hi... toen 's nachts, hi... hi... dat spelevaren met die nimfen in de maneschijn... hi, ... hi... hi...

Egenhart: Een droom van zaligheid...

Mar: Als 't varken droomt... dan is 't van draf...

Egenhart: Verdwin in 't hok, jij varken... Ik wil weer zo 'n feest bereiden. We moeten niet verdrogen in dit dorre land... De wereld is 'n paradijs, voor wie het schone zien wil en genieten kan!... De vervulling, van wat het hart naar wens kan, dat geven de grote steden: muziek, en zang, taveernen en...

Boudewijn: (Invallend) Wijn en schone vrouwen...

Mar: Der wens en oogst blijft damp...

Egenhart: Wees genust, Mar! 't Zal bij geen wens blijven! Op de eersten dag van oogstmaand staat mijn zwarte Arabier gereed en gaan wij allen samen vrolijk uit rijden naar de schone stad Luik... Wat dunkt U van dit plan?!

Boudewijn: Joechei! Naar 't Luilekkerland, hi... hi, luilekkerland!

Egenhart: Acooord?... Gaat gij allen mee, kan ik er vast van op aan?... (Men ziet elkander vragend aan)

Isabella: Het is wel een zeer kostbare reis!

Hendrik: Onze geldkist is niet zo onuitputtelijk als de Uwe, vriend, de oorlogsschatting hapte er vreselijk in...

Egenhart: O, is dat 't bezwaar?... Geen nood!... Wie een feest-plan samenstelt moet ook voor de middelen zorgen... dat is niets meer dan ridderplicht en eer!... Alles komt te mijnen laste. Om kosten maal ik niet... Komaan, zijn wij het eens, kan ik Uw antwoord horen, Vrouwe Isabella?...

Isabella: Ik neen, uit naam van allen, wel te mogen zeggen: "het zijn en ik voeg er bij: "heel gearne ook!"...

Egenhart: Bravo, dan niet meer teruggekrabbeld, het plan

staat vast...wij gaan!...

Allen: Joechei! Near Luik! Near Luik!

Mar: Met Uwe welmenen, rijke gästheer, nog een raadse!

Egenhart: Geen enkel meer...

Boudewijn: Egenhart, wij nemen hem mee naar Luik ('t Tempo steeds stijgend)

Mar: Mij?... Gaat niet!...

Isabella: Gaat wel, want wij vergeven je al je zonden...

Machteld: En luisteren alleen naar jou grappen...

Egenhart: Goed... op die conditie dan, dat je in je koker niets dan grappige pijlen medeneemt.

Mar: Dat houden wij voor afgesproken, Heer. Maar ik ga niet mede, als U niet mede gaat!...

Egenhart: Als ik niet meege?

Mar: Neen, men verkoopt de huis niet van de beer, voor hij geschoten is...het is een dure reis naar Luik...Reserf het wel; elke strajf etheer, betaalt ge met geen goudstuk; ik vrees, ik denk aan de droom van de vader van Babuchodonosor, de gouden romp van het beeld was veel te zwaar voor het lemen onderstel...brak bij de knieën af...Dus laat Uw hoge gemalin, eerst goed Uw benen zwachtelen... dan zijn ze sterk als de weelde top-zwaar dreigt te worden...

Egenhart: Man ga slapen, het wordt hoog tijd...

Mar: Dat wil ik ook wel doen...Maar ik blijf toch in Uw buurt... 'n trouwe hond ligt aan de voeten van zijn meester en blaft als onheil dreigt... maar mijn keel wordt droog...

Boudewijn: Hofmeester, reik een glas op de gezondheid van de Mar (Stil). Kom we gaan hem dronken maken...ha, ha...ha...

Hendrik: 'n Boksaal past beter bij die tronie...die grote daar...Hier, ventje...drink hem leeg in ene teug!

Egenhart: Wat dunkt je van dat nat?...

Mar: Het heeft één euvél maar, het smaakt naar meer!

Egenhart: O, het komt hier bij de overvloed niet op één glas aan!

Mar: Nog een boksaal en ik ga mee naar Luik.

Machteld: Denk o, je benen, Mar

Mar: Een kushand, edele Vrouw, voor Uw gulden wenk... een goede raad is zijn gewicht in goud waard...Mijn benen, zei U, och wil ze even zwachtelen, schone vrouwe...Men slaat mij meer dan men mij zait!...Geen lust?...Niet fraai genoeg van vorm?...Is er geen eer te halen aan deze negere botjes?...

Boudewijn: Bevallige inker, Uw derde glas staat boondevol ge-reed, voorruit met frisse moed...j a...ja...hi, ...hi.

Mar: Moed heb ik wel voor tien! Als ik maar mee mag naar Luik, daar heb ik nog een nchtige wonen ook. Dus mag ik mee?

Egenhart: Ja!...

Mar: (pirouetteert in 't rond) Hola, hei, de nar mag mee naar Luik, ...ten top de vreugd!...Joechei! Allo, ik heb hier de gansen avond nog geen zang gehoord, als enkel van die minstreel! Ik wil horen zingen. Zingen, dat zuil en bogen op hun vesten daveren, ...zingen. Gij en gj als merels, U en U en U als nachtegalen en ik zal knarsen als een uil... ik kan mijn jool niet op nu ik mee mag gaan naar Luik!...Komaan gezongen nu, ...voorruit minstree, muziek, muziek, 'het drinkerslied'. (De gasten elkaar bij de arm nemend zingen al dienend)

Sa, sa weest wacker, ghj vroolijcke lui!

Schroont niet voor kammen en glazen

Sta vast in deze vochtige buy

1) Ick meet U al 't samen gaen asen

2) Barst met deze fluyt

3) Heel suyvvertjes uyt

Tot wellekomst van de Basen

Kont, schenot eens schencker, dit wederom vol,

Ho! so ist lustigh te vechten

Men wort wel van syn sinnen bherooff,

Maar komen toch weder ten rechten

Al rolt men eens heen

Wij raken beneen

En blijven noch vrome krighs-knechten

1) 2) 3) zie pag. 32

DERDE B E D R I J F

in het Egelantierenpark

Toneel: Als het gordijn opgaat komt weer de verhaler en plaats zich dan rechts bij de aanzag; boek bij zich. Het toneel stelt een park voor; veel klein struikgewas tusschen de bomen. Kleine open ruimte. Rechts slapen in twee kinderen onder een struik. Tegen één der bomen in een houten kastje staat een miniatuur Mariabeeldje. (Benkeboon) Links een boomstronk... een bruggetje met rustieke leuning... Hoog rechts maanlicht.

Allen: Goede lieden zit weer neer; weest stil en luistert nu aandachtig. Verstooten en verlaten door haar gemaal en valse vrienden staat Beatrijs alleen nu in de wereld met haar beide kinderen... Wat moet ze thans beginnen?... Met het beetje spinnen; dat ze in haar jeugd geleerd heeft; kan ze in geen veertien dagen het weinige brood voor één dag verdienen... Wat moet ze nu in haar ellende beginnen?... Rampzalig nam zij toen het besluit: Ik zal mijn lich aan offeren voor m'n kinderen. Wel walgt het mij, naar ik weet geen andere uitweg, om spij s voor hen te winnen... Mijn kinderen zijn m'n al... De tijd schrijdt voort, de eerste zeven jaren vlogen in vrenude en feestten om, nu kruipen zeven andere jaren verder in dusterste armoede en diepe ellende... Wat helpt 't al, dat ik u vertel in welke schandelijke zonden zij verviel... Hoe zij als een andere Magdalena trok van stad tot stad, door dorp en land... voor rechtschapenen een bron van ergernis, zichzelf tot arkeer en tot walg... Gelukkig, nooit ging er één dag voorbij, of zij loste haar belofte aan Maria in: zij bad, als zij te doen placht in het klooster, vol aandacht Maria's Ave's en gebeden... Dat zou haar redding zijn. De wrekende arm van God hier vaak zich dreigend boven haar schuldige hoofd, naar telkens weer verbad Hen 't meelij Zijner Moeder en zakte de arm van Zijne wreak... Men zeet, dat 't eerste ouderpaar, toen de dood in 't ballingsoord hen wenkte, zijn laatste schreden richtte naar 't verloren Paradijs... Zo ook sloeg Beatrijs, vermoed ten dode van haar zondig leven, het hart vol heimwee en vol konner, de weg in naar haar vroeger Paradijs, Mariëngaarde... Zo belandde zij, na veertien donkere smarten jaren, weer in 't Egelantierenpark, waar zij, door de trouwelooze Egenhart verleid, een het verbond der liefde sloot.

('n fors gebiedend kloppen... een man in zwarte toga... de man der Wet, met in de arm een rol, verschildt nu in de deur... De Hofmeester ging, na een gebiedend gebeur, opzij en liet de man zijn schreden zetten tot vlak voor Egenhart. De vreugde verstomt opeens) Man der Wet: Ridder Egenhart! Op hoog bevel van Hertog Jan van Brabant, die de eer des lands verdedigt met het zwaard en te midden van zijn dappere ridders roem op roem behaalt, doe ik U, gezonden door zijne Genade, het volgende kond: In plaats van U, met 'n groot gezelschap vrienden, te scharen onder zijn strijdende, zegen vierende vaandels, onttrekt gij U aan Uw plicht, verbrast gij al het geld, waarmee gij weigert Uw oorlogs schatting te betalen! Daarom eist Hertog Jan van Brabant al Uw goederen op, Uw geld en kostbaarheden, die U nog resten. Voor de zonten tweede male ondergaat, moet gij Uw landgoed en ook Brabant hebben verlaten! Edele Brabant!

Allen: (Zeer zacht, verlegen, zonder 't fiere van deze leus te kort te doen:) Werd di ! ! !

E I N D E T W E D D E B E D R I J F

Aantekening van Bladzijde 31:

- 1) = Voorzien van (spij's) drank, laven
2) = Haar nauw glas
3) = Schoontjes leeg.

Uit: Nederlands Volksliederenboek S.L. van Looy, Amsterdam '22

te redden van de donkere nood en ondergang, om dan plots weer te verdwijnen in de woelige nensenzee?...

Mar: (Getroffen) M'n edele Vrouwe Beatris, 'n dwaas spreek als een dwaas... 'n Mar doet als 'n Mar... Zie... nu ben ik een visser... ziet ge die dobber?... Tjoep... hij duikt... de visser is er bij... de dobber wipt omhoog... en lui legt zich de vissermaat ter neer, maar weer... tjoep, duikt de dobber naar omhoog... gaat onder... en rap is daar de luie visser en haalt het visje op...

Beatris: Al raadseis, die ge zegt... maar ik versta U toch. Hoe pij nig mij niet langer en scheld mij niet voor edel, mij, die zo rampzalig diep gezonken ben...

Mar: (Filosofierend) Wie bidt wordt zalig... wie niet bidt, gaat verloren... Is dit niet Uw stille lijfspreuk bij avond en dag?... Meteen het vonnis; de scheiding tussen U en mij... het uiteindelijk koordeel, dat ons scheiden zal...

Beatris: (Tot de Mar gaande) Gij mijmert over dood?... Hoe lang zal Beatris nog zwerfen moeten voor de veilige haven gevonden wordt?... Maar dit is het niet, waarom Gij somber zijt... Ik ken Uw smart... Uw zorg voor de arme Beatris heeft U weer hierheen gebracht. Met mij zijt Gij de zware pelginstocht begonnen, in stilte, naar een stiller oord, weg van de mensen en hun wrede spel, uit luid gewoel naar diepe rustigheid... Maar Uw wispelturig hart, Uw sprankelende geest, die schertsen moet en striemen, verstuft, verdoft en treurt in deze armenoe... Ik versta Uw woorden, de kikvors kwaakt in het riet... de vis gaapt op het droge... (Zij legt haar hand op de gebukte gestalte van de Mar) De wereld roept om U, de mens wil weer de Mar... het woelige leven roept om spot en grijns... Arme bedelaar... die smeekt om slaag en hard verschimmeld brood uit rijk-beringde handen... arme hond, die smaacht naar zoet aroom uit ruisende gewaden...

Mar: (Valt overwonnen op de knie en buigt het smartelijk hoofd) Mens sana in corpore sano... wat wilt ge dan van mij? (Hij wijst andernaal op z'n ongelukkige figuur)... De Schepper heeft gefaald... vergeef mijn falen dan... het varken smakt naar 't slijk...

Beatris: M'n trouwe vriend... (Legt met zacht gebaar haar handen op z'n gebogen hoofd) Beatris zegt U dank, van harte dank; Uw kreupele voeten wezen mij de rechte weg; Uw mis-

Mar: (Hij is thans in een gewoon poorters-costuum en zit op de boomstronk links, of hangt dromend over de brug-leuning... 'n zonnestraal valt op hem; Beatris staat op de achtergrond, leunend tegen een boom; zij ziet er verfallen en oud uit) (Filosofierend) En God schiep de mens naar Zijn beeld en gelijkenis. (Hij beziet zich grinnkend met komische spot en gebaren... op hoge scherpe toon:) M'n, grote Schepper... Gij hebt gefaald... Zou Adam al een Mar gehad hebben?... En Moë ook zijn Mar... om te zorgen voor een beetje vrolijkheid in de natte triestigheid van z'n ark?... Om 't even, ik blijf erbij... dit evenbeeld des Scheppers is er langs... de Bakker van het levensbaksel "mens" heeft met dit lijf een "misbaksel" gekneet... Nog eens: de grote Meester heeft jammerlijk gefaald... Wat 'n zalige troost voor de mensenkinderen... die falen dag op dag en uur op uur... (Met een blik op Beatris) 'n Zalige troost ook voor U, Vrouwe Beatris.

Beatris: Wat zegt ge, nar?...
Mar: Bespiegelingen, edele Vrouwe. Ik mijnde over de scheppingen van God. (Hij wijst op zijn wanstaltige figuur) Waar Zijne Hand zó faalde, valt het Hen licht, óns falen te vergeven...

Beatris: Vergeven?... Steeds spreekt Gij van God en van Zijne grote goedheid en barmhartigheid... En is er wel iemand, die beter mijn zondig leven kent dan Gij?... Gij, met Uw misvormd uiterlijk en Uw groot-menselijk hart...

Mar: (Opspringend) 'n Mar blijft een Mar, ook al steekt hij niet meer in z'n Marrenpak. Kron is kron en dwaas is dwaas... De kikvors kwaakt in 't riet... de vis gaapt op 't droge... het varken zoekt het slijk... en de leeuwerik de zon...

Beatris: Ik begrijp je, trouwe vriend... de leeuwerik heeft zijn vleugels gans verzengd en kan niet naar, los van de aarde, ten hemel stijgen... bemoddert en bevuild, sterft jaren hebt Gij met Uw trouw' deez' arme vogel overal gevolgd?... In 't donkere leven van die schrikkelijke jaren zag ik telkens Jou weer opdoemen, als mij 'n nood en komer ten top stegen... Wie was het, die Jou in die rampzalige uren tot mij zond?... Waar kwam Gij telkens, ongeroepen, weer vandaan?... hoe wist ge me weer te vinden en opnieuw

...vordgelaat spreekt mij van 't eedel aanschijn Gods... Uw gebogen rug recht mijne leden om sterk en ongebogen deez' hebbegevoelen te brengen... Ik dank je 'net pelgrimstocht ten einde te worden uitgevlust deez' hete tranen, waarmee zo veel moet worden uitgekuisd, opdat ik alleen Uw hart zou zien... Het glanst mij tegen, opdat ik alleen Uw hart zou zien... Het glanst mij tegen, rood van goedheid en met een paarsen glans van onbeantwoordte liefde... Dat God en Zijn heilige Moeder U en Uw wegen mogen bij staan en beschermen. Ge terug weer naar de men- sen... Treur niet om Uw Beatrijs, die ge overal en altijd hebt beschermd. Op mensen zal zij niet meer bouwen... al- leen op God. Arme dwaze kronkelziel met Uw gouden hart, vlucht vrij de stille, die ik zoek... Ik, Vrouwe Beatrijs, verlanf, gebied U heen te gaan, voor de vis op 't droge sterft... (Plechvig) Heilige Zoete Moeder, bescherm dit mensenkind en geef het eenmaal rust... (Zacht rommelt in de verte een opkomend onweer, dat steeds toenemt)

Mar: (In diepe ontroering) Vrouwe... (Hij smikt) Beatrijs! Gods engel heeft z'n vleugels over mij gestrekt... Uw segen op mijn hoofd... (Stilte even... de storm steekt op... de Mar wordt zeer onrustig en begint zich op te winden) Maar, ginder roept en schreeuwt een losgesla- gen wereld om lied en dans en pret en grollen... en spot oren en dikke tranen droppelen in z'n beard... Ik hoor de stemmen gillen en krijsen, fel, onvrijheid en de de stemmen gillen en dansen... (Steds feller) de ... de kreupelle wil dansen... een lied... een lied... schorre stem moet schreeuwen... een lied... een lied... liedjes bij drank en spel en woeste minnarij... Hoer de stemmen roepen om de krompoot met z'n bulst. Duzend- uitgeput te wringen alsof vele handen hem willen weg- trekken) Ik kom... ik kom... ik zal al mijn liedjes zin- gen en dansen... fluiten en ook schreien, maar, beidt Uw tijd... dit afscheid valt niet licht... (Hij grijpt de hand van Beatrijs en, geknield, kust hij deze hartstoch- telijk, dan zacht.) Vrouwe Beatrijs, Uw stem gaat in het roepen van de zee, verloren, o, vergeef me, vrouwe en ge- denk mij als ge in veilige haven zult zijn aangekomen... ((Fel brandt het onweer los: bliksemlitens en hevige dondargerommel; dan springt de Mar plotseling op, springt woest heen en weder, om plots te verdwijnen in 't donkere bos. Beatrijs staat als een eenzame figuur in 't lichten van de blikse)

Beatrijs: Arme, wereldziecte dwaas... rusteloze zwerfer, vlinder, die z'n vleugels gaat verzengeen aan het flakkerende vuur der zondige lichtzinnigheid!... Moeder der Sparten, sta hem bij bescherm hem in de uren van ge- vaar!... (Stilte) Mi staat Beatrijs alleen... alleen met haar kinderen en haar bloedend hart... haar groot verdriet en haar diepe vernedering; Arme kinderen, gij zult mede moeten bidden voor de ontrouw van Uw vader en het diep- zondig leven van Uw moeder. Laffe zelfzucht baart ellende op ellende... Hier begon mijn zonde... de cirkelgang sluit zich op deze zelfde plaats. O Egenhart, hoe diep zijn wij gevallen! Hier staat de boom met de ingesneden harten aan gindse eik bond hij zijn paar... waar zwerft ge nu in uit- gelatenheid en zondige minnarij? Hoe huiverde ik eens op deze zelfde plek, van liefde bij de ingang van het vermeend geluk... hoe beeft ik nu bij de uitgang van de wereldso ver- droefing?... Hier klomk mijn eerste liedelied. Ik had be- hoefte aan liefde... liefde zocht ik... liefde en bescher- ming bij een goede-stenke man... nu schrei ik als bij een dode en leg mijn doorn in 't graf... (Weer vlant iets op van de sterke wereldse Beatrijs) Maar neen, ik wil niet ster- ven... ik houd het leven vast... Wil boeten voor 'de jaren van al te vrije vreugd en om het diepzondige genot, dat mij bittere pijn, mijn kinderen levensblijheid geven moest... 't Is nu voorbij... (Zacht, weemoedig nu.) De zwoele hand van het leven valt nu van mij af... die arme Mar heeft in zijn vlucht al 't wereldse van mij meegenomen... (Knielend voor het Mariabeeldje.) Lieve Moeder Maria, voor Wie ik eens mijn leven wilde offeren in ongerepte maagdelijkheid... zie mij hier gehavend en vernietigd weder terug, hier, op dzelefde plaats waar mijn grote ontrouw eens haar aarvang nam... Hier bedroef mij de eerste kus, de eerste leugen van trouw en huwelijksge- Egenhart, Egenhart, de tranen die 't leed mij uit de ogen perst gij zijt ze niet waard, man van ontrouw, woordbreker, drankwel- lusteling... (de drunder raast feller, ook Beatrijs raakt meer opgewonden) Hoer, 't is Gods stem niet, die opklinkt uit de elementen, neen, neen, 't is dronkemansgelal, al wat ik hoor... veertien droeve jaren vervolgt me nu 't woest getier en brul- meer horen, hou op... hou op... het dieplijk bruuft gelach dreunt door m'n hoofd... O donder, hou dan op, 'k word gek... 'k word dwaas en als de Mar ga ik aan 't lachen slaan... Het raast door heel mijn wezen, 't klopt en haert in al m'n leden, 't hart bonst mij in de keel... Moet ik dan krijsen, schreeuwen, gillen? Hou op, donder, dreum en stamp niet meer met hoeven van ontel- bare paarden... ik gil er bovenuit... ik heb mezelf gevonden

en luister naar geen stem der wereld meer of zij dan fleemt of vloekt... Slaat zij het bos met felle bliksems, hier ste ik in mijn plan, sterk als de eik en driester dan de vurige klepper, die mij naar de afgrond voerde. (Reikt beide handen ten hemel) Breek los, alle krachten der natuur, slaat, bliksems en rollende donders, ik schreeuw U toe: Ik heb de felle wereld overleefd! Beukt en schend het bos, mijn ziel knut, zij niet treffen. He, mijn hart... sla dan... mijn met Uw waanzin en ik zal lachen als de Nêr! (Zij lacht luid als een waanzinnige en stort uitgeput ter aarde, terwijl de donder kort en hevig afbreekt.)

Stem: Beatris... Beatris...
Beatris: (Zich langzaam oprichtend) 'n Stem?... Hoor ik 'n stem?... Of is het werkelijk waanzin?...

Stem: Beatris... Keer terug naar Mariëngaarde.
Beatris: (Zacht voor zichzelf) Near Mariëngaarde?... Ik?...
 Near het klooster reinheid met mijn dik besmeurde ziel? Mariëngaarde?... t Klonk als de kroon thans een heilige. (Beslist) Op, Beatris; zet de kroon op; zij zal de boete en lijfstraf Uwer moeder zien. 'n Reine zuster vloot 'n vunzige zondares bedelt aan de poorten van 't klooster. Ik ga. Kunt kinders, naar Mariëngaarde. Daar sluit de cel eerst en daagt de boetedag. Wij gaan ter reiniging en bouwen nieuw geluk... Mariëngaarde! (Zij staat stil als in extase.)

E I N D E D E R D E B E D R I J F

V I E R D E B E D R I J F

In de herberg van de weduwe
Toneel: Een boenen-herberg... 'n paar ramen en twee deuren, een rechts, een linkss... 'n tafel en twee alkovens; tussen de ramen een brede bank, waarvoor 'n zwaar houten tafel, kruisbeeld, aan de wand ergens een Mariëbeeldje met klein lichtje)

Neele: (Staande met Beatris voor de alkoof) Ze slapen al, wat gloeien hun wangskens!
Beatris: Ze waren ook zo moe gelopen bij het dwalen in het bos.

Neele: Hoe lief ze elkander een handje geven...
Beatris: Zo slapen ze altijd, ze kunnen elkaar niet missen, 's nachts zo min als overdag.

Neele: Op deze leeftijd zijn ze het liefst. De grootste lijkt als twee druppels water op mijn Gijse.

Beatris: Dat is nu zeker wel een hele Gijse?... Al getrouwd misschien of monnik?

Neele: Geen van beide... God haalde hem...
Beatris: Och, hoe treurig...

Neele: Ja, wat ik daarvan heb geleden... Maar ik wil hem daarom de hemel niet misgunnen...

Beatris: Nee, dat mogen we niet. Hij gaat daarboven meer geluk en blijdschap dan ge met de beste wil hen hier op aarde had kunnen geven.

Neele: Zo is het vrouwe... Kom, ga weer zitten en eet nog wat... hier is nog wat warme melk.

Beatris: O, ik ben al klaar.

Neele: Nee... ge moet goed eten...
Beatris: Ik heb werkelijk heerlijk gegeten, dank U.

Neele: Ik heb altijd nog de kleertjes van mijn kleine Gijse bewaard, ik kon er niet van scheiden... maar ik bedenk opeens, als ik ze U eens gaf voor Uw kleine jongens, ik kan ze toch niet ten eenwigen dage bewaren en de lieve Heer zal wel zo gaarne zien, dat ik dit goede werk verricht.

Beatris: Ach vrouw, (schreiend)

Neele: Wat is dat? Kom, kom, het is de moeite niet, dat ge daarover schreit.

Beatrijs: Toch wel... het is een offer... maar, gemaakt mij er wel erg gelukkig mee; ze hebben niets dan wat ze dragen...

Neele: U treft het heel bijzonder, want alles is zo goed als nieuw, twee mooi bruine kovelijes, een lijfrok met een rode riem, een paar violette hosen met zwarte laarsjes.

Beatrijs: In mijn gedachten verdeel ik het al.

Neele: Dan heb ik nog een paar hoog-getopte hoedjes, je weet wel, zoals de ridders dragen, maar dan van mindere stof natuurlijk.

Beatrijs: Ja, ja, wat zullen mijn kleinen in hun nopjes zijn.

Neele: Alles ligt in een kist op zolder, 't is nu te laat om het voor de dag te halen, maar morgen kunnen we op ons gemak een zien of alles past.

Beatrijs: Wat zal dat voor hen een feest zijn! U is wel lief om er afstand van te doen, maar vindt U man het goed?

Neele: Mijn man is dood!

Beatrijs: Och arme... leeft U man niet meer?... Is hij al lang gestorven?

Neele: Ja, hij stierf tamelijk jong... Uw man is zeker ook gestorven?

Beatrijs: Ik weet het niet...

Neele: Wat?... Dan weet ik het wel!... Zo, zo, dus ook een van die stumpers, overgelaten aan haar lot... dan beklag ik U nog meer. Als ik vragen mag, wat deed U man?... Me dunkt, te zien aan Uw gezicht en dat van Uw kinderen, was het geen laat of boer, tenzij hij trouwde boven zijne stand.

Beatrijs: Het schort U niet aan mensenkennis.

Neele: Daar zeg ik in mijn herberg ook te veel exempels voor. Maar, zeg me, wat was Uw man?...

Beatrijs: Hij was ridder...

Neele: Ridder?... God, hoe kan 't bestaan?... 'n Ridder... (Even pauze) Toe, drink nog eens.

Beatrijs: Dank U wel.

Neele: Wat zie je daarbuiten, vrouwe?

Beatrijs: Wat is dat daar, in 't schijnsel van de maan?

Neele: Wat bedoel je?

Beatrijs: Dat groot gebouw daarginder in de bossen?

Neele: O, dat! Dat is ons zusterklooster, de abdy van Mariëngaarde.

Beatrijs: Hé... Mariëngaarde? Daar hoorde ik vaak van spreken.

Neele: Deze landweg voert er heen... Van hier een klein half uur... 'n prachtig huis... nergens vindt men zyns gelijke... en rijk. Daar is geen voorbeeld van. Maar ik zeg erbij, ze zijn daar ook mirakel goed voor de armen en met handen vol geven zij hun geld, om behoertigen te steunen, armen en neringdoenden te helpen... Het zijn beste zuster, ik kan er anders niets van zeggen.

Beatrijs: Dat is prachtig vrouw... En haar inwendig leven? ... Hoe moet ik zeggen... volgen die zusters stipt haar regel en leven ze ernstig en ingetogen, zoals het bejaamt aan kloostervrouwen?

Neele: Ik hoorde nooit, dat het anders was.

Beatrijs: U zegt dat, vrouw en ik wil het graag geloven ook, en toch nu gij 't er over hebt... 't is nog geen week geleden, dat ik hoorde spreken van een non, met name Beatrijs; zij was daar kosteres... ze moet voor zowat veertien jaren dit klooster ontvlucht...

Neele: Wat?... Wat?... Wat?... Wat?...

Beatrijs: Nooit hoorde men sindsdien, waarmee zij ging, of waar zij bleef.

Neele: Vrouw, schei uit, schei uit, schéé uit!... Wat zullen we nu beleven? Ben je opeens niet goed bij het hoofd? Zuster Beatrijs, de vroomste zuster van Mariëngaarde, van kwaad verdenken? Een hond is 't, die wat van haar durft zeggen... Zo goed van aard, zo zuiver van ziel hebt ge nooit een non gezien, al zocht ge ook alle kloosters af. Was het niet, dat 't om Uw kinderen was, ik zette U op staande voet op straat en weigende U een spoude voor de nacht!

Beatrijs: Maak U niet boos, mijn beste vrouw... Het ontviel mij onbedacht... ik vertelde slechts, wat ik vernam in de wagen al rijdend van Uden naar de Hertogstad...

Neele: Laat ze in die stad hun eigen vel maar krauwen. Voor U een les, om zonder meer niet alles te geloven wat men zegt... en zeker niet, als het op de kap van kloosterlingen komt... Ik ben geen knezel, maar ik zeg op mijne beurt: Als de kloosters er niet waren, zou het de wereld slecht vergaan.

Beatrijs: Ik ben het volkomen met U eens, goede vrouw... maar die kosteres?...

Neele: Beatrijs... nu ja... wat zou daarmee? Hoe oud is Beatrijs: Is die zuster al lang in Mariëngaarde? Hoe oud is ze ongeveer?...

Neele: Heel jong is ze er gekomen, zegt men... Mijn man ligt begraven bij het klooster... toen was ze er al, en hij is nu al twintig jaren dood... Ik denk, en het zal zoveel niet missen, ik denk zo rond de vijf en dertig jaar... een vrouw, zowat als Uw persoon.

Beatrijs: Hé... Goed gereden... in jaren schelen we dan inderdaad niet veel, in rimpels stellig meer, is 't niet?

Neele: Nu ja... verdriet en zorgen kennen ze daar niet... en blij gezicht, dat vind je 't meest in de kloosters...

Beatrijs: (Met een zucht) 't is waar... (Een poos) maar... die zusters... mogen die zusters ook bezoek ontvangen, of zijn ze van de wereld afgesloten?

Neele: Oho, zo erg is 't niet... 't zijn geen kluizenars daarbinnen! Die zuster Beatrijs bijvoorbeeld, krijgt vaak bezoek van haar ouders... Ik zou het zo goed niet weten als het dienstvolk van die familie niet telkens bij mij kwam overnachten.

Beatrijs: Hé, komen die hier overnachten? en... haar ouders... weet ge soms vanwaar die komen?...

Neele: Het schijnt, dat U er veel belang in stelt... maar nu vraag je me meer, dan ik bescheid kan geven... Toch heb ik het geweten, maar ik ben niet neer zo jong en namen dat is het eerste, wat je dan vergeet... laat me eens denken... ik moet het toch weten... Meen, honderd keer kan ik 't anders zeggen... Straks valt het bij...

nisschien wel in...), wacht, daar komt Korneel, die kan het U wel zeggen.

Beatrijs: Korneel? Korneel?... Wie is Korneel?...

Neele: De nieuwe tuinman van het klooster... Zie je hem niet? daar in het kanspoor met zijn schop...

Beatrijs: Oh, zou U hem niet even binnen roepen?

Neele: (Lachend) Niet nodig, vrouw, die komt wel vanzelf... 't kan niet zó laat zijn, of hij komt nog even aan, om zijn slaappuutsje hier te nemen, zoals hij zegt... een beste klant....

Korneel: Goede avond, Neele... Hé... Goede avond semen!...

Beatrijs: Goede avond, man!

Neele: Hoe later op de avond, hoe schooner volk. Je komt als groepen man. Vertel jij eens aan die vrouw, hoe de vader en moeder heten van zuster Beatrijs?

Beatrijs: Juist... kunt U mij dat zeggen, beste man?

Korneel: Dat zal ik nu eens precies vertellen, vrouw... 't is groot volk... en van hogen adel... Ze komen van heel ver... Als ze komen, rijden ze te paard. Hij neest al op een vos, en zij op een zwarte Hakkenij.

Neele: Ja, al die vijven en zessen is niet nodig.

Korneel: De vrouw wil toch van bescheid af weten!

Neele: Klets... zeg nu naar duidelijk hoe ze heten....

Korneel: De vader is een hoge edelman.

Neele: Ja, en zij geen lege edelvrouw; maar schiet op, hun naam en waar komen ze vandaan?

Korneel: De naam is... de naam... nu ben ik het glad kwijt... alle donders...

Beatrijs: Hela, niet vloeken man...

Neele: Ho maar, ik weet het al... Diederik van Heuvel.

Korneel: Mis, Frederik van Heuvel...

Neele: Nou, Frederik van Heuvel... en hij is van Heusden.

Korneel: En de vrouw?

Neele: Geertruid uit...

Korneel: Nu zie je, dat je me toch nodig hebt. Uit het land van Ravenstein, of is 't Cuyk?

Neele: Je kunt me nog veel meer vertellen, uit geen van beï, ze is uit de Vrijheid Oisterwijk, van het kasteel van Durendael.

Korneel: (Op Beatrijs wijzend) He?

Neele: Wat scheelt U, vrouw?

Korneel: Een flauwte (Beatrijs van haar zelf) Dat overkomt de zusters in de vasten dikwijls...

Neele: Kom nu, 't mens hoeft hier toch niet te vasten! Allic, haal v'ing een glas water... Niet Goed: opeens, vrouwtje? Kom, drink eens wat...

Beatrijs: Dank U...

Neele: Wat is 't... Wat scheelt er aan?...

Beatrijs: Het zakt al, zo 'n steken hier...

Neele: Aan het hart... 'o, is het dat?... Dat ken ik, ken erg pijn doen, ... maar rustig blijven zitten... en dan maar gauw naar bed.

Korneel: Met zwavelmeersel... Geen goud zo goed...

Neele: Zeg, ben jij wel goed?... Smeerse!... smeer hen zelf, ga ook te bed, en laat ons beiden naar alleen.

Korneel: (Aarzelend) Ik had anders nog een boodschap voor je...

Neele: 't Is goed, bewaar die maar tot morgen... 't zal wel zo 'n haast niet doen... wel terusten man...

Korneel: Dag Neele... tot morgen... dag vrouw... (Af)

Beatrijs: Goede nacht...

Neele: En, moedertje, hoe is 't, Voel je al verlichting?

Beatrijs: Dank U, vrouw, het ergste is voorbij... Ik heb dat meer...

Neele: Niets dan vermoedenis, en het chergrijn, dat boven kwan door al dat praten van daar straks...

Beatrijs: Zo is het vrouw, ... ja, het kan ons wel eens te nachtig worden ook.

Neele: Was het niet beter, vrouw, dat ge nu gingt slapen? en trachten te rusten?

Beatrijs: Graag, ik voel, dat ik het nodig heb...

Neele: Het wordt voor mij ook zachtjes tijd... ik von morgen, met Maria-Hemelvaart, naar de eerste Mis en dan is het vroeg dag... wacht, ik maak het bericht klaar voor U, die kaers neem ik mee voor mij...

Beatrijs: Slaapt U dan niet hier?...

Neele: Neen, als ik volk heb, slaap ik altijd op de deel.

Beatrijs: Daar komt niets van, goede vrouw... U moet hier.

Neele: Praat nu niet meer dan nodig is... morgen is er weer een dag en zien we verder (aan samen naar de alcoof) Je kinderen sliopen bij het praten en lachen rustig door.

Beatrijs: Engeltjes he? ... Wel te rusten, goede vrouw.

Neele: Tot morgen vroeg, als het God belieft... 'ge blaast de kaers wel uit, ik ben zo bang voor brand...

Beatrijs: O zeker... U kunt gerust zijn... slaap wel, en nog maals dank voor alles...

Neele: Wel terusten met Uw kindjes... (Af met het licht)

Beatrijs: Mijn lieve kinderen, wat zal Uw moeder thans gaan overkomen? Wat zal de vrouw? Zuster Beatrijs 'nog in het klooster? Al sedert twintig jaren kosteres? De beste zuster van het convent? Maar ouders die van mij? Hun dienst-volk overnachtte hier? Hoe kan dit alles? Ik droom toch niet? Weer de duivel, die zijn gruwelijk spel met mij herhaalt?... Zijn wraak, dat ik vaerwel wil zeggen aan mijn zondig leven?... Maria help me in deze duisternis!...

Stem: Beatrijs! (Een sterk licht)

Beatrijs: Geweldige God... weer die stem! ... Vanwaar dat licht? hoe beeft en sidder ik over al mijn leden... Grote God... ik sta hier alleen, zo fel beangst in het wonder van deze ongekende macht... Wie spreekt tot mij in deze bekleemde duisternis, nu dat vreemde nieuws, dat ongerijmd verhaal van zuster Beatrijs met angst en beven mij vervult? Ik moet mijn vuisten drukken op mijn mond om het niet uit te schreeuwen in deze benauwde uren... "Zuster Beatrijs vlood henen, zij zondigde diep en veel, en slet, een slet, die zuster Beatrijs... een vrome zuster, neen, een vunsige huichelaarster!... Een vrome non?... De schande van de straat! O vuisten, stop mijn woorden of ik ga fillen dat het klinkt! (Zij stort op de knieën en houdt wanhopig de handen tegen het hoofd gedrukt)

Stem: Beatrijs!...

Beatrijs: Die sten?... die sten... is het zinsbegoocheling
 of waanzin? Ben ik gek?... Wie speelt met mij zijn spel?
 Mar, zijt gij het?... Komt ge U wreken, nu Beatrijs aan 't
 eind geraakt van hare tocht? Wie zijt ge, die mij in wan-
 hoop hier komt tarten?... Och grote goede God, beproef
 mij niet boven mij n krachten... laat mij mijn droom...
 Mariëngaarde!....

Stem: Beatrijs... keer terug naar Mariëngaarde!
Beatrijs: Naar Mariëngaarde?... Weer dat bevel... hoe kan ik
 gaan met deze kleine kinderen?... In het holst van de
 nacht!... O God, mijn hart staat stil... Moet ik alleen
 terug, zonder deze kinderen?... Als 'n trouweloze ook
 m'n moederplicht verzaken en gaan naar het klooster van
 reinheid, om als een vuile deernis te worden uitgekreten
 ...Ma zoveel strijden is dit vechten te zwaar voor mij.
 O, red mij toch, heb medelijden, heilige moeder van Chris-
 tus. De wanhoop grijpt mij aan en klemt zich om mijn hart
 ...wat moet ik doen?... Ik wil naar Mariëngaarde, al
 laat men ook de honden op mij los... maar mijn kinderen?
 ...Mijn jongens, in smart gebaar en met zonden gevoed
 ...ik wil... ik kan ze niet verlaten... o duivels laat mij
 los, ik breek met de vuilsten deze betovering, en gil
 mijn angsten uit en schreeuw wild om de dood!...
 (Zij smelt onder deze woorden de kamer op en neer om
 plots te verstarren bij het roepen van:)

Stem: Beatrijs, Beatrijs, vlucht naar Mariëngaarde... Maria
 wacht op U i....
Beatrijs: (Staart voor zich uit met grote verschrikte ogen.
 Zij zoekt met uitgespreide handen steun aan de wand...
 Dan, als in extase, zeer beheerst, naar vol emotie!)
 Maria wacht... wacht... wacht... op... mij ??? (Zij mijgt
 zichtbaar naar adem en zakt langzaam op de knieën)
 Heilige onvolprezen Moeder in de hemel... Gij hebt mij
 op mijn tacht gevolgd van de eerste tot de laatste dag...
 ik kom... ik kom... ik keer terug... geslagen door Uw
 genaden... rijn rode kleed van gruwelijke zonden zal
 blank weer worden door de brand van het leed en door
 boetvaardigheid!... Help mij en reik mij Uwe hand bij deze
 laatste daad die geen moeder doen kan... ik kom... ik
 kom... (Dan plotseling in tranen uitbarstend.) Ik zal
 afscheid nemen van mijn kinderen... dit offer is onnoe-
 melijk zwaar. (Bij de alcoof zeer moeilijk) Dag lieve kin-
 deren... ik kus U goede nacht vanuit de verte... Al

wereldse glójd van me af... Maria zal Uw Moeder zijn... ik
 geef U over in hare Heilige bescherming... (Terwijl zij terug
 treedt, houdt ze kreunend beide handen, op het hart en zegt:
 "Ten swaard van droefheid zal Uw hart doorsteken". (Zij gaat
 schrede voor schrede naar de deur... daar wendt zij zich
 langzaam om, drukt plotseling beide handen voor de mond en
 zegt uiterst moeilijk:) Góds Lieve Moeder beschutte en be-
 schonne mijn armé kinderen... dit is mijn grootste offer, dat
 alles overtreft... (Zeer zacht:) Vaart wel... nog zachter,
 Vaart wel... (Zij gaat nu de deur uit... toneel blijft even
 leeg enkel met een kaars verlicht.)

E I L W D E V I E R D E B E D R I J F

V I J F D E B E D R I J F

Op Mariëngaarde

Toneel: (Zelfde decor als in I... Het Mariëbeeld is voor het hoogste van Maria ten Hemelopneming, rijk met bloemen en kaarsen versierd... Een klein lampje brandt bij het beeld en het is nacht)

Duivel: (Even zichtbaar bij of boven op het poortje of achter een boom of struikgewas links van het toneel.) Sss... een driewerf vermaledijde dag, die ik met heven en sidderen tegemoet zag! Vervloekte zoon, die straks dezer hof in geur en kleuren zetten zal, als een verjeugdigd paradys! Ha!... Voor éénkeer de nacht die felle zonen knippen in mijn knuisten, het licht te doven, de warme druipend langs mijn vingers te voelen glijden en verstollen! (Staat een poos stil, zich verzadigend aan deze ertese) Ik zou in dat duister honderd afgebroken nachten rap herstellen, verloren winsten met woeker weer inhalen!... Oh, die korte nachten... die zijn een uitgedachte slimmigheid van Hem, die zonen en mensen schiep! Nuw hebben wij die beest de bevoorrechte schepsels, of hij plakt die zonen daarboven, en het vervloekte licht vernietigt onze opzet en makelij! Maar ditmaal zijn mijn strikken goed gezet... wachten... wachten... het haasje komt, loopt wel in de strik... En... ei... het licht gaat uit in de herberg. (Hij springt op de grond) Zou het vrouwmontetje gaan slapen? Wel te rusten, zoete Beatrijs... Ge hoort nog wel van mij dezer nacht. (Hij wil heen gaan, doch keert direct achterwaarts lopend terug.) Wat is dat nu?... Een vrouw loopt haastig door het veld, ziet om, staat even stil, en holt weer voort, de handen op het hart... Bij Lucifer... 't is Beatrijs... Ha... ha, het oude lied herleeft... de buidel leeg en aas gepret) Maar toch, mij lijkt haar gang wat dwaas, zo midernacht in dit verlaten oord. Nu drukt ze beide handen tegen de oren; zou ze de roepstem willen smoren van het moederdier, nu ze haar kroost ontvlucht? (Hijgend) Een vlucht... ja... 't is een vlucht!... Duivels staat mij bij, ze vlucht, ze vlucht naar hier met snelle voeten en verwarde haren. (In wanhoop) Wat, sta ik nu alleen? Helpt, satans-kinderen, helpt, werpt stenen op haar pad, dat ze struikelen moet en vallen... 't is dagen lang te vroeg... Weer houdt haar nu, dit uur is nog te vroeg, de vrucht is nog

niet riep en spoedig komt de zoon. (Fluisterend) Daar staat zij stil... ze valt... neen... driewerf verdoende macht... ze knielt bij het boonkapelletje bij de ingang van het bos. (Snaalend) De kwezel bidt... wie luistert naar U?... En ik sta machteloos van verre toe te zien. Waar zijn ze nu mijn trouwe helpers?... muziek zang en dans en tintelende wijn? ... (Hees) De stilte van het bos beklemt mijn schorre keel... Ha... Beatrijs... Ginds... Beatrijs... geknield... ze bidt en schreit... nu staat ze op... weer ziet ze om en wuift zacht met de hand ten afscheid naar wat ze ontvlied. Ze komt... ze komt... vervloekt... en ook de morgen breekt het zachte duister van deze vermaledijde nacht... verschuilen... snel... Dit is de laatste kans!

Beatrijs: (Komt op het verwarde haren, kleren in grote wanorde, geheel vermoed, ontwaan als in extase en toch vol ontzetting) Mariëngaarde... Mariëngaarde... sleutel weer in 't slot, de keten is gesloten, het uitgangspunt bereikt. Wat dank ik U, Maria, dat de ogen van dit beeld niet kunnen zien, ik zou sterven hier van schaamte. Nens hier kostense, toen duikenderlei vreugde-pijnen, en nu een arm wrak, van wroeging gans verteed. (Zij valt op de grond voor het Mariëbeeld en snikt het uit) Vergiffenis... vergiffenis... (Even stilte, zacht breekt het morgenlicht door)

Duivel: Haha... haha... t verkeerde adres Vergiffenis?! Vraagt dat de mannen wier beurs bij met een ander liekje zo handig wist te leggen... hahaha

Beatrijs: M'n slecht geweten, zwijg, ik heb niet tevergeefs geboden en geleder... vergiffenis... bereuw schroeft mijn hart, ik ben het, leven moet

Duivel: Het leven noer? Wat komt ge hier dan klagen lanentere? Wie het leven moet is, neemt rust! Rust mit dan in lange zoete rust. (Zacht fluijsterend) Dat is het, het eind van het leven.

Beatrijs: Wie sprake me van de dood in dit rampzalig uur? Dood? Ik ben eeuwig ban voor dood... ik wil leven... hier leven in reinheid en in Uw hoge liefde, Moeder van de gestorven Christus... Vergiffenis... vergiffenis... Ik heb zo zwaar gezondigd (Reikt met beide handen naar Maria)

Duivel: (Springt nu te voorschijn en springt grotesk achter de hergestorte Beatrijs) Op Beatrijs, wordt weer jezelf, geen lar, sentimenteel gedoe, dat roeding ge eens ontvluchtje, naar leven... leven... sterk er heet in de

branding van de wereld! Waar is je moed? Je kracht, je schoonheid en... je sterke liefde? Vecht voor je kinderen!... Hun onvervreembaar recht op welstand en geluk- (Fluisterend) Luister naar de klopp van je eigen bloed, je rode, warme, levend bloed, dat bruisen moet en stuwen... ook in die nieuwe levens, geboren uit een schone levensvolle Beatrijs! (Fel:) Op, en vlucht dit oord van slappe kwezelarij, waar het schoonste dat ge kreegt, slechts kwijnen kan en sterven (Snel:) Keer, de wereld roept, de wereld van de lach en de vrolijkheid, de wereld van geluk en warme zonnigheid, van diep genot en zoete minnarij!

Beatrijs: (Langzaam en smartelijk) Wat weet ge Uw woorden goed te kiezen om de arme Beatrijs te strikken in Uw netten nu ik nog één stap te zetten heb vóór het landen op de veilige reet (Ma een poos verder gaand met zachte stem, vol innige overtuiging). Hoe ver is nu die droon van vrolijkheid, van lachend geluk en zoetig mingsstreel? Hoe klaar zie ik het bedrog der Geille driften die eden breekt en het schone rein besmeurt en neerhaalt in het slijk! O Moeder, Jezus! Heilige Moeder, die reine Maagd mocht blij ven, hoe diep gezonken en vertrappt ligt voor U de toegesegde bruid! Een blik van Uw gezegende ogen reddt mij, en boetend zal ik al mijn dagen aan U wijden...

Duivel: (Driftig wordend.) Genoeg, vrouwe Beatrijs, Uw elfzucht maakt U blind en don! Ginds roepen kinderen om hun moeder en kernén in angst en nood, nu moeder hen verlaat. Denk aan hun vloek, de vloek van hun eigen bloed over haar, die hen eens baarde! Trouwe-loze, die straks weer terugkeert van dit moeilijke pad in dubbele gebrokenheid, als uitgestotene uit het saal convent! Hier kan Uw woelige geest geen rust naar vinden... Uw zwoel verlangen verteert Uw eigen hart en straks gilt Uw fel begeren door deze muren heen! Terug Beatrijs... Gij kunt niets anders meer dan leven... leven met al de felheid van een brandend vuur!...

Beatrijs: (Vliegt op, opeens staat zij recht: fier en sterk, snerakt zij, krachtig, vastberaden.) De sleutel in het slot... de wereld ligt er buiten... Hier staat Beatrijs geschonden en onteerd. Ja... maar niet een betrouwvol hart. Mariëngaarde... veilige haven voor de moegelopen Beatrijs... Heilige Moeder Gods, open Uw hart voor Uw

gevallen kind, er neen het weer op in Uw bescherming. Duivel, Gerloekt, verdoemd, zult ge zijn... (Hij vlucht met een schreeuw weg, het de g licht breekt aan.)

Beatrijs: Heilige Moeder Maria, eens deed ik hier een heilige gelofte, ik was toen nog een kind. (Luister andermaal naar de gelofte van (Vrouw Beatrijs, Ik, Beatrijs, ik be-loof aan God almachig, aan de Heilige Maria alijd Maagd scheel, de tijd van mijn leven de regel te ondenkenden, levende in gehoorzaamheid, in armoede en in zuiverheid. Mariëngaarde, hoe spreekt mij zijes hier van vrede en zoete rust en ingelogenheid. Uw beeld, Maria, met het at tijd, frisse groen en versgeplukte bloeisels... in staag gebed ten hemel smaken voor verdwaalde zielen... Maar wat, wat is dat?.. Bij het klokketouw ligt een neugeligheid op deze zeldzame plek. (Zij snelt er heen en tilt het baby op) Heilige Moeder Gods, ik herken het vast... Is dit nu echt?... Of speel ik weer een spel?... (Zij slaat wammopig beide handen tegen de ogen, zeer zacht.) Mijn kleed... mijn eigen kloostkleed, en mijn hernieuwde geloften... O, Maria help mij, ik ga iets stortz betaan... Gij roept mij niet seweld... ik kom... ik kom... Bij woorden best een eed... (Zij grijpt de klaren en vlucht door het poortje ar... t wordt lichter...)

Abdis: (Groot grote peort van de kapel.) De nieuwe dag mist traag zijn nieuwe zon. Dees laatste spastering van t komend licht doet spid mijn ogen, die gans de nacht geen slaap haast vinden mochten... Ik ben vreed te goede... Een onver-klarbare onrust heeft zich van mij meester gemaakt, ter-wijl ik blijde zijn moest op de dag, dat vader Alt ons con-vent ter visitatie uitkoos, om te hoge lueye, trouwendag met ons te vierén, Gisteren nog gelofde een viced van dankbaarheid over mijn hart, omdat Maria zo zichtbaar dit klooster voor alle kwade en wereldse verlangens be-schernde... (Zij knielt voor t Mariabeeld) Heilige Moeder Gods, neem Gij die onrust van mij weg, die ongekende angst en wondere verwachting. Blijf mijn steun en toeverlatat mijn zekere schutse en veilige leidster, geen dag, geen dag van heel mijn leven, of zij zullen U van mijn dankbaar-heid getuigen! (Zij zwijgt en zit neder, zeer stil) Hoe rustig is het, stil bij U te zijn! Dra komt de zuster kostene en luidt het klokje en zal licht ontsteken en bloemen zetten voor het beeld en in onze stille kapel.

Vreemd, dat zij niet reeds doende is, altijd het eerste klaar, devoot en ingetogen, is zij de zoetste bruid van ons convent. Haar fijne handen zijn bedrijvig en brengen ons toch bij de eerste aanraking de grootste rust... En met haar wondre ogen als een diepe zee, brengt zij kalmte en rust en zoete vree voor ieder, die haar aanziet. Toch onverklaarbaar blijft het mij, wat zij gisteren zei, toen ik haar licht berichtje over het vele werk, dat zij verricht, te veel nu zij er zwak en moede uitziet en haar krachten overschat. "Lieve Moeder Abdis" hoor ik haar nog zeggen, heb toch geen zorgen over mijn gezondheid als ik eens heen zal gaan naar de lieve Heiland, zou ik graag met U voor de poorten des hemels stann". (Zij schudt met een licht lachje het moede hoofd.) Met U vrome zuster, lijkt mij de reis naar de overkant een glorievolle afvaart! Maar, ik toef te lang in deze mijnerij. Straks vinden mij de zusters hier en gaan verwoonderd vragen, hoe ik hier zo somber zit. Vlug naar mijn cel in eenzaamheid gebeden om zoete rust en liefderijke ontferming. (Ze staat moeilijk op) Toch drukt mij thans een ongekende last en maakt mij moe en licht beangst. (Af)

Beatrijs: (Gekleed als non... zij gaat stil voor het Moeder Godsbeeld, knielt op beide knieën en buigt het hoofd, zwijgend, dan blik zij op; zij ziet lang het beeld aan... Zij is de reine, stille zuster, als voorheen... zonder te spreken staat zij op, steekt de kaarsen voor het Mariabeeld aan, veel licht, het klokje slaat 12 uur, gaat naar het zeel en luidt het klokje... ze schuift de gordijn weg, zichtbaar wordt het inwendige van de kapel, ze ontsteekt de kaarsen op het altaar enz.... steeds zwijgend knielt ze ongeveer in het midden van de open deur... buigt dan eerbiedig het hoofd tot de grond en blijft dan biddend zitten; Een stille zwijgende gestalte, de rustige zuster Beatrijs, gelouterd en schoon gebrand door pijn en smart. Links en rechts in een lange rij verschijnen de nonnetjes en stellen zich op, een rij rechts, een rij links en nemen een biddende houding aan... Beatrijs blijft geknield zitten. Links verschijnt de abt in plechtig gewaad, met paarse mantille, een paarse bareet op het hoofd, brevier in de hand... Voor bij de kapel wil binnengaan, snelt vlug een postulante van rechts op en zegt:)

Postulante: Vader Abt, vergeef me dat ik zo opgewonden U aan durf spreken... er is iets vreselijks gebeurd...

Abt: Mijn lieve bruid... bewaar de stilte... het past toch niet, deze heilige dag van Maria zo luidruchtig te verstoren...

Postul. (Knielt voor de Abt neer en roept met hijgende bange stem en hese angst.) Vader Abt, onze Moeder Abdis ligt boven in haar cel plat op de grond voor haar bidstoel en zegt geen enkel woord!

Abt: (Een oude non komt op; doodsangstig) Vader Abt, onze heilige Moeder Abdis is plotseling gestorven, ik vond haar dood in haar cel met glanzend gelukkig gelaat of zij de hemel nog zag voor haar verscheiden.

Abt: Celooft zij God, die op de grote feestdag van Maria's Hemelvaart de heiligste en vroomste Abdisse tot Zich nam, ter eeuwige bekroning! (Beatrijs staat verschrikt op en zoekt met beide handen steun aan de kolom rechts... De Abt gaat voor de open deur staan en spreekt tot de zusters.) Vrome zusters in dit geprezen klooster, staakt even Uw gebed en luistert naar wat ik zeggen ga. Heden heeft de goede God Uw vrome Moeder Abdis tot zich geroepen. De Heilige Maagd zal haar voor de troon van God ontmoeten en de Engelen zullen en haar zalig prijzen. (De nonnen buigen in dezelfde houding het hoofd, diep bedroefd schreien ze bij deze treurige tijding.) Biddt geliefde zusters, biddt samen, voor het officie het 2de Profundis voor de ziele-rust van Moeder Abdis. (Zeer zacht zingen de zusters; De Profundis clamavi ad te Domine. (Met grote angstogen volgt Beatrijs de Abt; haar mond staat open van eideloze verbazing en ontzetting en als Vader Abt de kapel wil ingaan, springt ze als het ware naar voren en sluit het gordijn, en in doodelijke angst stoot zij uit:)

Beatrijs: Vader Abt, vergeving! Wil naar mij luisteren... wend U niet af van mij in dit grote heilige uur. Moeder Abdis is gestorven, maar heilige ontzettende God, er is nog iemand heengegaan! (Handwringend valt zij op de knieën voor de verbaasde abt.)

Abt: Mijn vrome zuster Beatrijs, hoe zijt ge zo ontsteld? Ik schrik van Uw onstuimigheid, zo vreemd aan deze plaats en op dit uur...

Beatrijs: (Zij valt vernietigd op de grond.) Moem mij niet vroom, vader Abt, ach luister slechts een ogenblik en moge de Heilige Maagd U bijstaan in Uw hevige toorn en verontwaardiging!...

Abt. Maar zuster Beatrijs, zij spreekt een ttaal, die nimmer werd gehoord in deze gewijde ruimte! Houd steeds, ook nu, Uw tong en hart in toon!

Beatrijs Vergiffenis Vader Abt, ik heb zo zwaar gezondigd. Veertien jaren zwierv ik in de wereld, nadat ik in het geheim dit klooster verliet, gelokt door liederde, die mijn ziele liefteliefde was, door weelde; die slechts bittere ellende bleek. (Als Vader Abt wil spreken.) Neen, Vader Abt, luister naar het droefste relaas, dat ooit een diepgevalden menschenkind U deed. Zonden, zonden, torens van zonden stapelde ik op een!... Daar in de herberg zijn de sprekende getuigen, mijn kinderen in leed en smart gehoord, met bittere pijn, schandelijk gevoed.

Abt. Zuster Beatrijs...

Beatrijs Zuster Beatrijs, sindsdeze morgen weer. Niemand heeft van mijn vlucht geweten uit dit heilig oord, omdat zij, zij zelve, de Heilige Moeder Gods mij hier verwins, mijn zondig leven bedekte, en mij de schande ervan bespaarde. Zij heeft hier in gebed gediend en van Jezus mijn redding afgebeden. Zie Vader Abt, ik ben weer hier, hier in deze veilige haven en zij, de Heilige Moeder Maria is heengegaan en nam onze Heilige Moeder Abdis mee naar de Hemel. Hoor mij, Vader Abt, laat mij hier gekniel voor U neder liggen en laat mij spreken mijn lange en vreselijke biecht, die U niet ontzetting slaan zal. Laat mij U alles zeggen, voor ik door dit groot nachtig wonder der overzoete Moeder met stonheid word geslagen. Veertien jaren is een lange tijd. Zuster Beatrijs werd "Vrouwe Beatrijs" in wijd gaderd geluk, maar sterft voor Uw voeten in een eerlijke bekentenis van de zwaarste zonden die zij bedreef. Maak het sterven van vrouwe Beatrijs niet-moeilijk door Uw ongelooft, maar verlicht haar nieuwe geboorte tot zuster Beatrijs.

Ma het "De Profundis" hoort men het orgel praeluderen; dan het loflied "Ave Maria" (van een der meesters) waarmee de Hoge-Lieve-Vrouwedaag feestelijk wordt ingezet. Hieronder strekt de Abt de handen over Beatrijs en Biddi.)

Abt. O God, voor wien alle hart open ligt, wien alle wil bekend, geen enkel geheim verborgen is, zuiver door de instorting van de Heilige Geest de gevoelens van ons hart hart, opdat wij verdienen U volmaakt te beminnen en dig te loven. Spreek Zuster Beatrijs. 't Is God, Die naar

U luistert.
(Zeer langzaam sluit zich het doek)

S I O T

o o o